

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

**PÔSOBENIE SLOVENSKÝCH
RÍMSKOKATOLÍCKYCH MISIONÁROV
V RUSKU PO ROZPADE SOVIETSKEHO ZVÄZU**

Diplomová práca

Bc. IVANA DIKANTOVÁ

Bratislava 2012

**UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

**PÔSOBENIE SLOVENSKÝCH RÍMSKOKATOLÍCKYCH
MISIONÁROV
V RUSKU PO ROZPADE SOVIETSKEHO ZVÄZU**

Diplomová práca

Študijný program: ruské a východoeurópske štúdiá
Študijný odbor: 2.1.28 slovanské jazyky a literatúry
Školiace pracovisko: katedra ruského jazyka a literatúry
Školiteľ: Mgr. Katarína Mäsiarová, PhD.

Bratislava 2012
Dikantová

Bc. Ivana

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Vyhlasujem na svoju česť, že diplomovú prácu som vypracovala samostatne, s použitím zdrojov uvedených v bibliografii a pod odborným vedením školiteľa diplomovej práce.

.....
Ivana Dikantová

POĎAKOVANIE

Srdečne ďakujem mojej školiteľke Mgr. Kataríne Mäsiarovej, PhD. za ústretovosť, odborné vedenie, cenné rady a pomoc pri vypracovávaní svojej diplomovej práce.

Moje poďakovanie patrí všetkým, ktorí mi pomohli získať kontakty na misionárov, literatúru, fotografie a iné potrebné informácie. Ďakujem misionárom a misionárkam, ktorí mi ochotne poskytli rozhovor.

Zároveň ďakujem všetkým, ktorí mi akýmkoľvek spôsobom pomohli pri vypracovávaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

DIKANTOVÁ, Ivana: *Pôsobenie slovenských rímskokatolíckych misionárov v Rusku po rozpade Sovietskeho zväzu*/ [Diplomová práca]. Univerzita Komenského v Bratislave. Filozofická fakulta; Katedra ruského jazyka a literatúry. Školiteľ: Mgr. Katarína Mäsiarová, PhD. Bratislava: FiF UK, 2012. strán: 65.

Cieľom diplomovej práce je predstaviť činnosť slovenských misionárov z vybraných rehoľných spoločenstiev na území Ruskej federácie. Čitateľa najskôr stručne oboznámime s históriou Katolíckej cirkvi v Rusku. Prvá kapitola sa venuje misijnej činnosti Spoločenstva Fatima v Sovietskom zväze. V nasledujúcich kapitolách predstavujeme vybrané rehoľné spoločnosti, ktoré od vzniku Ruskej federácie pôsobia na jej území. Prostredníctvom metódy „oral history“ prinášame v jednotlivých kapitolách subjektívny pohľad misionárov na ich misijnú činnosť v Rusku. V práci sa zameriavame na činnosť františkánov, Misionárov Najsvätejšieho Srdca Ježišovho, saleziánov, sestier premonštrátok, Služobníc Ducha Svätého a verbistov.

Kľúčové slová: misionárska činnosť, misijná spoločnosť, Katolícka cirkev, Ruská federácia.

ABSTRACT

DIKANTOVÁ, Ivana: *The work of Slovak Roman Catholic missionaries in the Russian Federation after the Dissolution of the Soviet Union/* [Diploma thesis]. Comenius University in Bratislava. Faculty of Arts; Department of the Russian Language and Literature. Mentor: Mgr. Katarína Mäsiarová, PhD. Bratislava: Faculty of Arts, Comenius University, 2012. pages: 65.

The aim of the diploma thesis is to introduce activity of Slovak missionaries from the selected monastic orders in the Russian Federation's territory. A reader will be provided with a brief historical view of the Catholic Church in Russia. First chapter includes the Spoločenstvo Fatima's missionary work in the Soviet Union. The next chapters describe selected monastic orders that have been working in Russia since its constitution. At particular chapters, by way of oral history method, we bring a subjective perception of missionaries about their work in the Russian Federation. Our diploma thesis is focused on the activity of the Franciscans, the Missionaries of the Sacred Heart, the Salesians of Don Bosco, the Premonstratensian Sisters, the Missionary Sisters Servants of the Holy Spirit and The Society of the Divine Word.

Key words: missionary work, missionary society, the Catholic Church, the Russian Federation.

PREDHOVOR

Slovenskí rímskokatolícki misionári začali svoje pôsobenie v Rusku po rozpade Sovietskeho zväzu. Ich príchod do Ruskej federácie znamenal posilnenie nádeje v znovuoobrodienie dlho potláčanej katolíckej viery. Začiatky ich činnosti mnohokrát neboli jednoduché. Napriek tomu videli význam a potrebu misijného pôsobenia v tejto krajine.

Túto tému sme si zvolili na základe pozitívneho vzťahu k realizovaniu dobrovoľníckej služby a záujmu dozvedieť sa viac o misijnej činnosti rehoľníkov na rozľahlom území Ruskej federácie. Myslíme si, že fenomén činnosti slovenských misionárov v Rusku nie je na Slovensku dostatočne známy. Preto sme sa rozhodli zmapovať činnosť jednotlivých rehoľných spoločností a čitateľovi poskytnúť komplexnejší obraz o ich pôsobení. Zhromažďovanie materiálu bolo pomerne náročné, kvôli špecifike danej témy. Všeobecné informácie o rehoľných spoločenstvách sme získali z internetových a knižných zdrojov. Najcennejší materiál, ktorý predstavujú osobné svedectvá misionárov, sme získavali metódou „oral history“. S misionármi, ktorí momentálne pôsobia v Rusku, sme sa skontovali cez skype. Tých, ktorí sa už z misie vrátili a pôsobia na Slovensku, sme buď navštívili osobne v mestách, kde momentálne pracujú, alebo sme tiež využili internetové spojenie. Otázky, ktoré nás zaujímali, sme si dopredu pripravili. Jedinečnosť každého príbehu nám však počas rozhovorov dávala podnety na nové otázky, vďaka ktorým sme bližšie spoznali osobitosti práce každého z opýtaných misionárov.

Cieľom našej práce je predstaviť činnosť slovenských misionárov z vybraných rehoľných spoločností v Ruskej federácii. Napriek tomu, že sme sa zamerali len na pôsobenie kňazov z vybraných rehoľných spoločností je dôležité pripomenúť, že v Rusku vykonávajú misijnú činnosť aj slovenskí diecézni kňazi a mnohí dobrovoľníci – laici.

Vďaka ucelenosti informácií o jednotlivých misijných spoločenstvách môže práca slúžiť ako doplnkový študijný materiál pre poslucháčov misiológie, ako aj pre všetkých, ktorí chcú získať komplexnejšie poznatky o činnosti slovenských rímskokatolíckych misionárov pôsobiacich v Rusku.

OBSAH

1. Namiesto úvodu: História Rímskokatolíckej cirkvi v Rusku 12
2. Spoločenstvo Fatima 16
 - 2.1 Oral history 18
 - 2.1.1 Jozef Gunčaga 19
3. Kongregácia sestier premonštrátok 22
 - 3.1 Oral history 25
 - 3.1.1 Sr. Samuela (Mária) Aftanasová a sr. Vojtecha (Helena) Mered'ová 25
4. Misionári Najsvätejšieho Srdca Ježišovho (MSC) 27
 - 4.1 Oral history 28
 - 4.1.1 Pavol Baroš MSC 28
5. Provincia Najsvätejšieho Spasiteľa Rehole menších bratov - františkánov na Slovensku (OFM) 31
 - 5.1 Oral history 33
 - 5.1.1 Anton Milan Kračunovský OFM 33
6. Saleziáni don Bosca (SDB) 36
 - 6.1 Začiatky misie v Aldane 37
 - 6.2 Začiatky misie v Jakutsku 39
 - 6.3 Oral history 40
 - 6.3.1 Don Juraj Kyseľ SDB 40
7. Služobnice Ducha Svätého (SSpS) 44
 - 7.1 Oral history 48
 - 7.1.1 Sr. Lucia (Anna) Slušná SSpS 48
8. Spoločnosť Božieho Slova (SVD) 50
 - 8.1 Oral history 51
 - 8.1.1 Stanislav Krajňák SVD 51
 - 8.1.2 Robert Balek SVD 54

- 9. Záver59
- 10. Zoznam použitej literatúry 62
- 11. Obrázková príloha 65

Zoznam skratiek

bl. - blahoslavený

sr. – rehoľná sestra

MSC – Misionári Najsvätejšieho Srdca Ježišovho (Missionnaires du Sacré-Coeur)

OFM – Rád menších bratov – františkánov (Ordo fratrum minorum)

SDB – Saleziáni Don Bosca

SSpS – Misijná kongregácia Služobníc Ducha Svätého (Servae Spiritus Sancti)

SVD – Spoločnosť Božieho Slova (Societas Verbi Divini)

Zoznam obrázkov

Obr. 1: Jozef Gunčaga pri slávení sv. omše 21

Obr. 2: Práca sestier premonštrátok v Detskom centre Mária 26

Obr. 3: Slávenie Veľkej noci v Jakutsku v r. 2011 43

Obr. 4: Robert Balek SVD, ktorý pôsobí vo farnosti sv. Oľgy v Moskve 58

1. Namiesto úvodu: História Rímskokatolíckej cirkvi v Rusku

Rusko ako štát bolo od svojho vzniku vystavené pôsobeniu rôznych náboženstiev. Významnú úlohu v ňom zohralo byzantské kresťanstvo, ktoré vo veľkej miere ovplyvnilo ruské dejiny. Avšak popri byzantskej tradícii existoval aj druhý smer – kresťanstvo latinského rítu.

Korene dlhého procesu pokresťančovania Rusi siahajú až do obdobia formovania sa Staroruského štátu. Prvým známym biskupom Kyjevskej Rusi bol Adalbert z Nemecka, ktorý sem prišiel v r. 961 na pozvanie kňaznej Oľgy. Prvý pokus založenia biskupstva však skončil neúspechom. Biskup Adalbert odišiel z Kyjevskej Rusi potom, ako sa k moci dostal Oľgin syn, knieža Sviatoslav, ktorý bol presvedčeným pohanom, obľuboval bitky a vojenské ťaženia. Kresťanstvo bolo na tomto území oficiálne prijaté v r. 988, keď byzantskí misionári pokrstili knieža Vladimíra. Za jeho vlády prišiel do Kyjeva biskup latinského obradu, sv. Bruno z Querfurtu, ktorý sa zaslúžil o uzavretie mieru medzi kyjevským kniežat'om a kočovným kmeňom Pečenehov. Knieža Vladimír uložil v kyjevskom Chráme nanebovzatia Panny Márie časť relikvií sv. Klimenta, považovaného za prvého patróna Kyjevskej Rusi. Chrám zničili vojská Batuchána, ktoré v r. 1240 vtrhli na Rus a vyplienili Kyjev. V tom čase v meste fungovalo aj latinské arcibiskupstvo, ktoré priamo podliehalo Rímu. Založili ho dominikáni. Tatársky vpád ukončil existenciu dominikánskeho kláštora, ktorý založil sv. Hyacint. Bohoslužby latinského obradu sa slúžili v chrámoch, ktoré boli postavené v Kyjeve, Novgorode a Ladoge. Mongolo-tatárske nájazdy však rozvrátili Staroruský štát a spôsobili, že pôvodný národ sa rozdelil na Rusov (Veľkorusov), Ukrajincov a Bielorusov. Od tohto momentu sa ich historický vývin začal odlišovať. Mongolo-tatárske jarmo ukončil v r. 1380 Dmitrij Donský bitkou na Kulikovom poli. Dlhé obdobie vpádov zapríčinilo, že v období feudálnej rozdrobenosti sa staroruské kniežatstvá v mnohých kontextoch vzdialili od Európy.

Od 14. stor. sa okolo Moskvy začal vytvárať centralizovaný Moskovský štát. V r. 1526, keď na jeho čele stál Vasil III., navštívil Moskvu prvý františkán, biskup „Скары Иоанн Франциск“, ktorý priniesol správu od pápeža. Udalosť je zaznamenaná v Nikonovskom letopise. Ďalšie duchovenstvo latinského obradu – bernardíni a minoriti, prišli do Moskvy spolu s falošným Dmitrijom z Poľska počas

smuty v 16. storočí. Toto obdobie sa skončilo nezdarom nielen pre neho, ale aj pre nádeje na opätovné zlúčenie Ruskej Pravoslávnej cirkvi a Ríma, ktoré od seba oddelil cirkevný rozkol medzi kresťanským Východom a Západom v r. 1054. S túžbou o zjednotenie Katolíckej a Pravoslávnej cirkvi a jednotu Slovanov prišiel do Moskvy na konci 17. stor. Jurij Križanič, katolícky kňaz z Chorvátska, jeden z najvzdelanejších ľudí svojej doby, ktorý sa považuje za predchodcu myšlienky slovanofilstva. V Moskve ho prijali do štátnych služieb. Jeho úlohou bolo napísať slovanskú gramatiku a zostaviť latinsko-ruský slovník. Napriek jeho veľkej túžbe slúžiť Rusku ho z nevyjasnených príčin poslali na 15-ročné vyhnanstvo na Sibír. Oslobodili ho až po smrti cára Alexeja Michajloviča Romanova. Križanič bol rozhodnutý vrátiť sa do Chorvátska, ale vek, choroba a fakt, že nemal prostriedky na život ho podnietili vstúpiť do dominikánskeho kláštora ešte vo Vilniuse. Tu napísal *Históriu Sibíri*. Jurij Križanič zomrel vo vojne s Turkami pri Viedni, kde v hodnosti kaplána sprevádzal poľské vojská. Svoj život položil za slobodu slovanských národov.

V 80. rokoch 17. storočia začal v Moskve pôsobiť rád jezuitov, ktorí vydávali knihy v ruskom jazyku. V tom čase tu tiež vznikla prvá ruská katolícka obec, kde pôsobil prvý ruský doktor filozofie a teológie, predstavený Zaikonospasského kláštora (Заиконоспасский монастырь), Palladij Rogovský a Piotr Artemjev (Палладий Роговский и Петр Артемьев). Po zvrhnutí Sofie Alexejevny Romanovovej z trónu, sa rozmohla nepriateľská situácia voči katolíkom, ktorí prišli zo západu. Jezuitov vyhнали a diakona Piotra Artemjeva uväznili na Soloveckých ostrovoch, kde aj zomrel. Nepriaznivá situácia sa zlepšila až počas vlády Petra I., kedy sa do Ruska opäť mohli vrátiť rehoľné spoločenstvá jezuitov a františkánov. Práve františkáni, Pavel Jaroe a František Lefler (Павел Ярое и Франциск Лефлер), položili základný kameň prvého moskovského chrámu - Kostola sv. apoštolov Petra a Pavla. V období panovania Petra I. sa tiež postavilo niekoľko katolíckych chrámov. Ich otvorenie však sprevádzali silné protesty zo strany Pravoslávnej cirkvi. Chrámy najskôr spravovali jezuiti a neskôr kapucíni. Jezuiti prichádzali do Moskvy buď ako duchovní otcovia viedenských veľvyslancov, alebo ako misionári, ktorých cieľovou krajinou bola Perzia alebo Čína. Následne, kvôli nespokojnosti Pravoslávnej cirkvi s činnosťou mníšskych rádov a po prerušení diplomatických vzťahov s Viedňou, vydal Peter I. v r. 1719 nariadenie, ktorým vykázal jezuitov z krajiny.

Katolícka cirkev zažila veľké zmeny počas vlády Kataríny II. Františkáni, ktorí

vystriedali kapucínov v petrohradskej farnosti, a ktorí sa tiež starali o katolícke obce v Kronštade, Rige a Talline, kapucíni v moskovskom chráme a františkáni, ktorí pôsobili v nemeckých kolóniách na Volge mali zákaz nazývať sa misionármi, aby ich nikto nemohol obviňovať z prozelytizmu. Za čias Kataríny Veľkej došlo k trom deleniám Poľska, dôsledkom ktorých boli aj územné zmeny týkajúce sa Ruského impéria. Preto vzniklo niekoľko nových diecéz. Dôležitým momentom bol vznik Mahiľovskej arcidiecézy, ktorú založila Katarína II. v r. 1782. Bez súhlasu pápeža vymenovala za jej biskupa Stanislava Bohuša Sestrenceviča. Pápež Pius VI. uznal vykonané zmeny až v r. 1783, kedy kvôli napätým diplomatickým vzťahom poslal do Peterburgu nuncia s bulou, ktorá potvrdzovala platnosť týchto zmien.

Na základe konkordátu medzi Svätou stolicou a Ruskom z r. 1847 sa upravilo teritoriálno-administratívne delenie diecéz latinského rítu v krajine. K už existujúcim diecézam – Mahiľovskej, Vilniuskej, Samogitskej, Minskej, Lucko-Žytomyrskej a Kamenec Podolskej sa pripojila Chersonská diecéza, ktorá sa v r. 1848 zmenila na Tiraspolskú diecézu s biskupským sídlom v Saratove. Prvým tiraspolským biskupom bol Ferdinand Kan. Považoval sa za „nemeckého biskupa“, lebo väčšinu jeho veriacich tvorili Nemci, ktorí sa v oblasti usadili za čias panovania Kataríny II. Konkordát tiež posilnil právomoci biskupa ako jediného sudcu a administrátora vo svojej diecéze. Poľské povstanie v r. 1863 malo negatívny dopad aj na vzťah Ruska a Svätej stolice. Rusko reagovalo zrušením konkordátu z r. 1847, ako aj prerušením diplomatických stykov s Rímom. Pre samotnú cirkev v Ruskom impériu to znamenalo povinnosť podriaďovať sa prísnej kontrole vlády. Zmierenie s Rímom nastalo až v r. 1882.

Revolučné dianie v r. 1905 podnietilo vznik manifestu o náboženskej tolerancii, ktoré znamenalo uvoľnenie situácie a slobodu vierovyznania. Tieto kladne ovplyvnili dianie v Katolíckej cirkvi. Pred prvou svetovou vojnou existovalo v Ruskom impériu 12 diecéz, z ktorých päť bolo priamo na území Ruska - Mahiľovská, Vilniuská, Samogitská, Lucko-Žytomyrská a Tiraspolská. Každá diecéza mala svoj seminár. V r. 1921 bol ustanovený Apoštolský vikariát Sibíri a o dva roky neskôr Vladivostocká diecéza. Formálnou zámienkou začiatku bolševického prenasledovania kresťanov v Rusku sa stal dekrét *O oddelení Cirkvi od štátu*, z r. 1918. Nasledovalo obdobie veľkých represíí a procesov s katolíckym duchovenstvom, v dôsledku ktorých sa zreteľne znížil počet kňazov. V r. 1925 sa v Ríme pri Kongregácii pre východné cirkvi sformovala špeciálna komisia na pomoc Rusku - Pro Russia. Jej

prezident, jezuita Michel d'Herbigny v r. 1926 po svojej tajnej biskupskej vysviacke dvakrát navštívil Sovietsky zväz a pokúsil sa reorganizovať Katolícku cirkev. Pokus však nebol úspešný. Na konci 30-tych rokov fungovali na území Ruska len dva katolícke chrámy – Chrám sv. Ľudovíta v Moskve a Chrám Matky Božej Lurdskej v Petrohrade. Tesne pred začiatkom druhej svetovej vojny a v jej prvých rokoch začali do Ruska prichádzať misionári. Boli to najmä katolícki kňazi východného obradu. Ich činnosť však rýchlo odhalila a zmarila NKVD. Misionári boli odsúdení do pracovných táborov ako „agenti Vatikánu“. Katolícke farnosti v Moskve a Petrohrade stratili po vojne status kostolov pre francúzskych veľvyslancov a život vo farnostiach sa postupne dostal pod prísnu kontrolu úradov. Ako protipól k tejto situácii začali na konci 70-tych rokov v Moskve a Petrohrade vznikať „katakombné“ katolícke obce.

Obrodienie Katolíckej cirkvi v Rusku nastalo v čase perestrojky. Na základe dohody z 1. decembra 1989 medzi vtedajším prezidentom M. S. Gorbačovom a pápežom Jánom Pavlom II., sa obnovili diplomatické vzťahy Sovietskeho zväzu a Vatikánu. Došlo tiež k obnove hierarchických štruktúr Katolíckej cirkvi v Rusku a Bielorusku a k vysväteniu biskupa pre Kazachstan. Apoštolským administrátorom pre európsku časť Ruska sa stal arcibiskup Tadeusz Kondrusiewicz a pre ázijskú časť biskup Joseph Werth. Tiež sa obnovila činnosť mníšskych rádov a objavili sa aj niektoré nové rehole. Spomedzi ženských rehól môžeme spomenúť Sestry Matky Terezy, karmelitánky, či paulínky. Obnovila sa činnosť katolíckych vydavateľstiev. Časopis „Истина и жизнь“, „Theologia“, ako aj noviny „Свет Евангелия“ vychádzajú dodnes. V období po perestrojke začali vznikať teologické školy. V r. 1991 bola v Moskve založená Škola teológie sv. Tomáša Akvinského, dnes známa pod názvom „Институт философии, теологии и истории святого Фомы“. Tiež v Moskve bol v r. 1993 založený Katolícky seminár „Мария - Царица Апостолов“, ktorý sa neskôr presťahoval do Petrohradu, kde sídli dodnes.

Rusko je aj v súčasnosti krajinou, kde žijú ľudia mnohých národov a národností, vyznávajúci rôzne náboženstvá a hlásiaci sa k rozličným kresťanským vierovyznaniam. Katolícka cirkev sa aj dnes snaží ísť cestou bratského dialógu a vzájomného porozumenia voči všetkým ostatným náboženstvám na území Ruskej federácie.

2. Spoloč3. enstvo Fatima

Neoficiálna misionárska činnosť Slovákov v Rusku sa začala ešte počas fungovania Sovietskeho zväzu. Napriek tomu, že náboženské aktivity v tejto krajine, ako aj na Slovensku, boli politicky silno potláčané, našlo sa niekoľko odvážnych ľudí, ktorí v sebe cítili silnú potrebu zapojiť sa do evanjelizácie Ruska a ostatných zväzových krajín. Aj pre tieto účely vzniklo na Slovensku Spoločenstvo Fatima, ktoré založi Silvester Krčméry, Vladimír Jukl a Rudolf Fiby v r. 1974. Onedlho sa k nim pripojil Eugen Valovič. Spoločenstvo sa vyvíjalo v dobe normalizácie, keď sa každá nepovolená náboženská aktivita trestala, preto pôsobilo vo veľkej skrytosti. Každý nový člen musel pri prijímaní zložiť sľub diskrétnosti, v ktorom sa zaväzoval nehovoriť o členoch a kňazoch Spoločenstva. Tento krok pomohol skutočnosti, že Spoločenstvo nebolo ako celok záujmom ŠtB. Prvým tajným kňazom Spoločenstva, ktorý bol vysvätený ešte pred jeho založením, bol V. Jukl. Vysviacku prijal z rúk biskupa J. Ch. Korca, ktorý tajne vysvätil aj ďalších kňazov, už pre vzniknuté spoločenstvo Fatima: Jozefa Gunčagu, Františka Novajovského, Petra Murdzu a Ladislava Stromčeka. Len Rudolfovi Fibimu udelil kňazskú vysviacku pomocný biskup Karola Wojtyłu. Politická situácia si vyžadovala, aby kňazi na verejosti používali krycie mená a mali civilné zamestnanie. Niektorí z nich však boli počas svojho života aj väznení. Spoločenstvo Fatima veľmi angažovane pôsobilo v cirkevných aktivitách na Slovensku. Venovalo sa zakladaniu, vedeniu, propagovaniu a koordinovaniu malých katolíckych spoločenstiev pracujúcich, mládeže a detí. Usporadúvalo oblastné a celoslovenské stretnutia zástupcov reholí a katolíckych laických hnutí. Od r. 1982 vydávalo a distribuovalo samizdatový časopis s názvom *Náboženstvo a súčasnosť* a neskôr aj špecializované časopisy ako *Zrno*, *Rebrík*, *Rodinné spoločenstvo* a *Katolícky mesačník*. Spoločenstvo vydalo okolo 30 tisíc titulov cirkevných dokumentov, náboženských brožúr a kníh.

Spoločenstvo Fatima sa od svojho vzniku zameriavalo aj na apoštolské aktivity v bývalom Sovietskom zväze. Členovia Spoločenstva pravidelne cestovali do ZSSR. Využívali najmä turistické zájazdy. Na konci osemdesiatych rokov cestovali na základe pozvania domácich občanov. Prostredníctvom svojich aktivít na Slovensku Spoločenstvo prirodzeným spôsobom propagovalo pomoc občanom v ZSSR, ktorí sú viac prenasledovaní. Myšlienka tohto projektu zaujala aj ľudí, ktorí síce nepatrili do Spoločenstva, ale tiež účelovo cestovali do tejto krajiny. Spoločenstvo má od r. 1990

svoju misiu v Rusku legálne. Úlohou jeho členov bolo dovážať do ZSSR literatúru (napr. Biblie v ruštine a v jazykoch národov, ktoré patrili do ZSSR), vyhľadávať osobné kontakty a organizovať duchovné cvičenia a obnovy pre domácich obyvateľov.

Vladimír Jukl, ktorý vystupoval pod krycím menom Gabriel, spomína, že na každú cestu do Sovietskeho zväzu bola potrebná dobrá príprava. Zahŕňala štúdium ruského jazyka, získanie máp oblastí, kam cestovali a tiež adresy ľudí, ktorých neskôr navštívili. Hoci do ZSSR cestovali každý rok a prepašovali pomerne veľa kníh, bola to len nevelká pomoc, lebo tieto akcie sa organizovali len počas dovolenky alebo vo voľnom čase. Gorbačovova perestrojka bola vo verejnom živote citeľná. V. Juklovi sa podarilo odslúžiť sv. omšu v Moskve, v kostole sv. Ľudovíta na Malej Lubianke, hneď vedľa sídla KGB, odkiaľ viedlo kúrenie do kostola. V r. 1988 sa tu v rámci príprav osláv tisícročia kresťanstva v Rusku verejne modlil za príchod Svätého Otca do Ruska.

Hugo, vlastným menom Rudolf Fiby, bol ako výskumný pracovník v Ústave technickej kybernetiky SAV vyslaný na trojmesačný pracovný pobyt do novosibirského Akademgorodku. Spomína si, že stretnutia s tamojšími vedeckými pracovníkmi, rozhladenými v kultúrnej aj spoločenskej oblasti, boli pre neho veľmi obohacujúce. V Akademgorodku pracovali aj dvaja matematici, ktorí si prečítali celú Bibliu a boli dobre zorientovaní v histórii a literatúre. Dokonca poznali korešpondenciu Ľudovíta Štúra. V období rokov 1985-1990 R. Fiby navštevoval Novosibirsk dvakrát ročne v rámci služobných ciest. V rámci toho sa zastavil aj v Moskve a svoj voľný čas venoval vytváraniu a upevňovaniu vzťahov s tamojšími kresťanmi. V r. 1991 odcestoval na trojročnú ašpirantúru do Moskvy. Aj túto príležitosť využíval na stretávanie sa s kresťanmi, ktorých kontaktné adresy dostal pri odchode zo Slovenska. „V Sovietskom zväze som „prežil“ troch prezidentov. Brežneva, Andropova a Černenka. Po smrti posledného už nastupovala perestrojka, ktorú bolo možno vidieť aj v náboženskom živote. Postupne sa uvoľňovali veľké tlaky na kresťanov.“

Pod krycím menom Cyril sa predstavoval František Novajovský, ktorý cestoval do Ruska po prepustení z väzenia v r. 1983. Vďaka kontaktným adresám mohol v Rusku navštevovať ľudí a prinášať im kresťanskú literatúru. Do tejto krajiny sa opäť vrátil v rokoch 1985 a 1988. Počas milénia pokresťančovania Ruska mal možnosť celebroidovať sv. omšu v moskovskom Kremli, v Uspenskom chráme, ktorý slúžil ako

múzeum. Víno mal vo fľaštičke od liekov, texty vedel naspamäť. Na verejnosti ani medzi ľuďmi, ktorých navštevoval, však nevystupoval ako kňaz. Sv. omšu odslúžil vždy ráno v hotelovej izbe, kde býval.

Vendelín, vlastným menom Peter Murdza, spomína, že Spoločenstvo Fatima sa od svojho vzniku zameriavalo aj na pomoc kresťanom v Rusku. Zakladatelia komunity, Silvo Krčméry a Vlado Jukl vysvetľovali, že Slováci majú k obyvateľom ZSSR blízko z jazykového aj kultúrneho hľadiska. Členovia spoločenstva si celé územie ZSSR rozdelili medzi seba tak, aby bol každý vo svojom svedomí zodpovedný za určitú časť. Zodpovednosť tkvela v modlitbe za ľudí, ktorí žili na tomto území a ak to bolo možné, hľadali sa tiež kontakty na miestnych kresťanov. P. Murdza bol zodpovedný za celú strednú Áziu ZSSR.

Lekár Jozef Gunčaga používal na verejnosti krycie meno Karol. Počas totality sa mu podarilo vycestovať do ZSSR dva razy. Krajina ho priťahovala natoľko, že tam chcel pôsobiť dlhšie obdobie. Keď spoločenský vývoj symbolizoval blížiaci sa pád komunizmu, jeho sen evanjelizácie Ruska začal naberať reálnejšie kontúry. V r. 1989 ukončil pracovný pomer v Rožňavskej nemocnici. Po dvanástich rokoch lekárskej praxe a ôsmich rokoch služby tajného kňaza sa začal pripravovať na misijné pôsobenie. V r. 1990 odcestoval na pozvanie do Ruska. Odvtedy tam pôsobí ako misionár.

V súčasnosti sa už Spoločenstvo Fatima nezameriava na apoštolské aktivity v krajinách bývalého Sovietskeho zväzu. Táto skutočnosť vyplynula ako dôsledok situácie, ktorá vznikla počas perestrojky a po rozpade ZSSR, kedy sa náboženská situácia v krajine zmenila a náboženské aktivity mohli byť slobodne prezentované na verejnosti.

3.1 Oral history

Oral history je špeciálna kvalitatívna metóda, ktorú sme využili na lepšie spoznanie histórie, ale aj súčasnosti misijnej činnosti slovenských misionárov v Rusku. Podstatou tejto metódy je ústna reprodukcia daného historického obdobia, javu, alebo konkrétnej udalosti, ktorú rozprávač prežil ako aktér alebo svedok. Dôraz sa kladie na subjektívnu interpretáciu, emócie, zážitky a spomienky rozprávača.

3.1.1 Jozef Gunčaga

Jozef Gunčaga nám poskytol rozhovor cez skype, keďže v súčasnosti pôsobí

v Riazani. Zaujímalo nás, ako prišiel prvý slovenský misionár do Ruska v čase perestrojky, aké boli začiatky jeho misionárskej práce a tiež, v ktorých mestách doteraz pôsobil.

1. Ako ste sa dostali na misie do Ruska?

Prvýkrát som bol v Rusku asi v r. 1976. Chodil som na prázdniny do Leningradu, lebo odtiaľ sme vtedy mohli získať pozvanie. Do r. 1990 som tam bol asi päťkrát, vždy na jeden mesiac. Legislatíva, ktorá vtedy platila, nám neumožňovala vychádzať za hranice Leningradu. V Moskve som sa mohol zdržať tranzitom len tri dni, čo som vždy využíval. Po r. 1990 sa zákony zmenili a pohyb cudzincov nebol tak ohraničený. Preto som mohol prísť do Moskvy, kde boli väčšie možnosti na evanjelizáciu. Od r. 1990 pôsobím v Rusku dodnes.

2. Kde a ako dlho ste v Rusku pôsobili?

Po príchode do Ruska som najskôr pol roka pracoval v Petrohrade ako misionár bez stabilného miesta pôsobenia. V júli 1990 ma litovský kňaz František Računas pozval do Moskvy, kde som desať mesiacov pôsobil ako kaplán v Kostole sv. Ľudovíta. V r. 1991 ma moskovský biskup T. Kondrusiewicz poslal do Kamyšina, kde som pôsobil do r. 1995. V meste a okolí žilo veľa Nemcov alebo ľudí, ktorí mali nemecké korene. Sv. omše som najskôr slúžil v domoch veriacich v nemčine. Keďže zhabaný katolícky kostol z čias komunizmu nám úrady nechceli vrátiť, rozhodli sme sa postaviť nový kostol. Bolo však veľmi ťažké získať stavebné povolenie. Pomohli mi pri tom aj slovenskí stavbári, ktorí veľa rokov pracovali v Kamyšine a mali tu kontakty. Po dvoch rokoch nám mesto darovalo dom, z ktorého sme za finančnej pomoci z Nemecka postavili kostol. Pri stavebných prácach pomáhali aj spomínaní Slováci. Z Kamyšina som prichádzal k veriacim v Astracháni a Ufe, vzdialenej tisíc kilometrov. Keď som farnosť v Kamyšine odovzdal nemeckému kaplánovi, odišiel som do Kurska, kde som pracoval dva roky. Tu mi pomáhali slovenské rehoľné sestry z Kongregácie sestier sv. Cyrila a Metoda. Z Kurska som chodil aj do Voroneže, Belgorodu a Brianska. V Kursku stál gotický katolícky kostol, ktorý bol v čase komunizmu skonfiškovaný a prerobený na Dom kultúry. Snažili sme sa získať ho späť, no bol to beh na dlhé trate. Istý čas sme mali povolenie slúžiť v ňom nedeľné sv. omše. Súhlas o vrátenie kostola sme získali až v čase, keď úrad kurského gubernátora zastával Alexander Vladimirovič Ruckoj.

Ďalšie dva roky som pracoval v meste Oriol, ktoré leží asi dvestošesťdesiat

kilometrov južne od Moskvy. Od r. 1999 až dodnes pôsobím v Riazani. Katolícky kostol, ktorý komunisti zhabali v 30. rokoch minulého storočia, nám úrady dodnes nevrátili. Kostol patrí škole – umeleckej priemyslovke, ktorá využíva priestory ako sklady a dielne. S veriacimi sa preto stretávam vo svojom byte. Nie je veľký. Tvorí ho kuchyňa a izba, v ktorej bývam. V druhej miestnosti je zriadená kaplnka, kde slúžim sv. omše. V nedeľu bývajú tri sv. omše o 10.00, 13.30 a večer o 18.30. Prichádza na ne približne 15 až 20 ľudí. Cez týždeň slúžim sv. omšu každý deň, no počet veriacich, ktorí prichádzajú, je omnoho menší. Niekedy nepríde nikto a sv. omšu slúžim sám.

3. Ktoré obdobie misijného pôsobenia bolo pre Vás doposiaľ najkrajšie?

Najkrajší čas som prežil v Moskve. Bolo obdobie perestrojky a ľudia sa otvárali evanjeliu. Intenzívne a radostne. Najmä mladí. Niekedy prichádzali do kostola rovno zo školy. Budoval som s nimi spoločenstvo aj mimo kostola. Chodievali sme napr. hrať loptové hry do Parku kultúry a oddychu.

5. Novosibirský biskup Joseph Werth o Vás povedal, že ste prvým slovenským misionárom, ktorý prišiel do Ruska v čase perestrojky. Dokedy chcete ostať v tejto krajine?

Myslím si, že ak by som sa vrátil na Slovensko, ťažko by som sa už prispôboval... .

Obr. 1: Jozef Gunčaga pri slávení sv. omše

4. Kongregácia sestier premonštrátok

Kongregáciu sestier premonštrátok založil strahovský premonštrát páter Vojtech Frejka (krstným menom Vincent) 27. apríla 1902 na Svätom Kopečku pri Olomouci. Na území dnešného Slovenska a Česka tak obnovil premonštrátsky spôsob života, ktorý zanikol v 18. storočí za vlády Jozefa II. Habsburského, počas rušenia kontemplatívnych rehôľ a reformy cirkvi. Prvé sestry sa formovali v premonštrátskom kláštore v Krakove. Odtiaľ prišli pôsobiť na Svätý Kopeček. Keďže v tom čase nebolo možné založiť kontemplatívnu klauzúrnú komunitu, sestry boli činné aj v spoločenskom živote. Ich činnosť sa aj naďalej pohybovala v medziach charizmy premonštrátskeho rádu, ktorá zdôrazňovala kontemplatívne prvky a bola vykonávaná v spolupráci s komunitami bratov premonštrátov. Sestry sa venovali sociálnej činnosti a výchove mládeže. Zakladali materské školy, detské domovy, domovy mládeže, v českom Humpolci zriadili domov dôchodcov bl. Bronislavy. Prvá komunita Kongregácie sestier premonštrátok na Slovensku vznikla v r. 1924 zásluhou biskupa Pavla Jantauscha a strahovského opáta Metoda Zavorala. Biskup Jantausch dal pre sestry postaviť kláštor vo svojom rodisku Vrbové. Sestry sem nastúpili v r. 1930. Dovtedy pôsobili v Trnave. Z iniciatívy biskupa Jantauscha bol vybudovaný aj druhý kláštor v Dvorníkoch pri Hlohovci. V r. 1939, po vzniku samostatného Slovenského štátu, sa Kongregácia rozdelila na dve provincie. Slovenská provincia sídli vo Vrbovom. Českomoravská provincia má provinciálne sídlo na Svätom Kopečku – Olomouc. Na Slovensku dnes majú sestry premonštrátky komunity vo Vrbovom, Trnave, Bratislave, Nitre a v ruskom Volgograde.

V slovenskej provincii sprítomňujú sestry premonštrátsku charizmu a spiritualitu konkrétnym poslaním v komunitách. Dôležitá je adorácia eucharistického Krista, čítanie a rozjímanie nad Božím slovom a liturgická modlitba. Sestry vychádzajú z myšlienky sv. Norberta spojiť život v kláštore, prípadne v rehoľnej komunite, spolu s vonkajšou apoštolskou činnosťou.

Kongregácia sestier premonštrátok nie je misijná rehoľa. Napriek tomu sa podľa výzvy bl. Jána Pavla II., ktorý podnecoval rehoľníkov na otvorenie sa druhým národom, snažia byť vnímavé k potrebám doby. Sestry pôsobiace vo Volgograde môžeme preto nazvať aj „misijnými priekopníkmi“ svojej provincie. Prvé kroky v misijnom pôsobení urobili sestry premonštrátky na podnet verbistu Jozefa Matisa, ktorý prišiel do Volgogradu v r. 2005. Následne poprosil slovenskú provinciu, aby mu

poslala na pomoc niekoľko rehoľných sestier. Najskôr sa stretol so zápornou odpoveďou. Avšak v r. 2006 na kapitule sestier premonštrátok sa jeho prosbe vyhovel a v septembri 2007 bola vo Volgograde založená Komunita troch sestier. O dĺžke ich misijného pôsobenia rozhoduje slovenská provincia. Prvá dohoda bola stanovená na dobu troch až piatich rokov. Misiu finančne zabezpečuje z väčšej miery slovenská provincia, ďalej sú to príspevky od saratovského diecézneho biskupa Mons. Clemensa Pickela a príležitostne aj milodary od dobrodincov. Biskup C. Pickel si priaľ, aby sa sestry zamerali najmä na evanjelizáciu – prinášanie radostnej zvesti. Svoje poslanie preto uskutočňujú prostredníctvom katechéz, stretnutí s veriacimi pri meditáciách a zdieľaní Božieho slova, venujú sa deťom zo sociálne slabších rodín, navštevujú onkologický ústav pre deti a starajú sa o kostol.

V súčasnosti pracujú vo Volgograde sestry Samuela (Mária) Aftanasová, Viannea (Renata) Šmidová a Vojtecha (Helena) Mered'ová. Sr. Viannea prišla až neskôr, na miesto sr. Dolorosy (Antónie) Boššanyovej, ktorá tu pôsobila pred ňou. V dekanáte, ktorý má rozlohu Slovenska, fungujú tri farnosti: Volgograd, Astrachán a Elista. Každá farnosť má svojho kňaza. Raz za tri mesiace sa kňazi aj rehoľné sestry stretávajú na dekanátnych stretnutiach. Dekanát patrí do Saratovskej diecézy, ktorá sa rozprestiera na území trikrát väčšom, než je rozloha Nemecka. Diecézu spravuje biskup Mons. Clemens Pickel, pôvodom z Nemecka.

Okrem Volgogradu pôsobia sestry aj v mestách Volžskij (Волжский), Kalač (Калач) a Novyj Rogačik (Новый Рогачик), ktoré tiež patria do Volgogradskej oblasti. Biskup C. Pickel žiadal, aby sa sestry viac venovali katechézám pre deti a mládež. S dospelými pracuje verbista Jozef Matis. V utorok po sv. omši organizuje katechézy, v ktorých sa pripravujú ľudia na prijatie sviatostí. Príprava trvá jeden rok. Sviatosti sa vysluhujú vo veľkonočnom období - na Zelený štvrtok sv. prijímanie a na Bielu sobotu sviatosť krstu. Na prípravy chodia aj pravoslávni veriaci, ktorí chcú prestúpiť do Katolíckej cirkvi. Doteraz prestúpilo asi tridsať ľudí.

Detské katechézy prebiehajú v nedeľu, keďže v školách sa katolícke náboženstvo nevyučuje. Hoci od septembra 2012 budú Základy náboženstva povinným predmetom na všetkých ruských školách, výučbu rímskokatolíckeho náboženstva do ponuky nezaradili. Súčasný ruský prezident Vladimir Putin ešte v čase keď bol premiérom RF, schválil dekrét, podľa ktorého sa od septembra 2012 zavedie výučba náboženstva v celom Rusku, nie iba v niektorých regiónoch, ako to bolo doposiaľ. Rodičia majú ešte niekoľko mesiacov na to, aby sa rozhodli, na aké náboženstvo zapíšu od nového

školského roka svoje dieťa. Na základných a stredných školách sa bude vyučovať pravoslávne ortodoxné náboženstvo, islam, židovské náboženstvo a budhizmus. Ďalšia možnosť ponúka absolvovať všeobecnejšie predmety ako základy náboženskej kultúry, či základy verejnej správy.

Sr. Viannea sa venuje katechéze detí v Novom Rogačiku. V meste nie je postavený kostol. Veriaci využívajú kaplnku, ktorú si vytvorili v jednom z domov. Na katechézy chodí v priemere päť detí. V meste Volžskij býva sv. omša raz v týždni v nedeľu poobede, v byte u jednej dôchodkyne. Na katechézach sa zúčastňujú dve deti. V Kalači slávia sv. omšu raz do mesiaca, v dome u „bábušky“. Na katechézy vo Volgograde prichádza rôzny počet detí, ktorý sa pohybuje v rozmedzí od troch do pätnásť.

Kostol vo Volgograde je počas dňa stále otvorený. Vždy je tam jedna zo sestier, ktorá ho stráži a zároveň poskytuje informácie ľuďom, ktorí sem prichádzajú. Je to služba a svedectvo viery zároveň. Ďalším dôvodom je fakt, že pri kostole nie je postavená fara. Kňaz J. Matis SVD býva v bytovke, čo môže pre ľudí predstavovať istú komplikáciu. V prípade potreby sestry kňaza kontaktujú. Sv. omše sa v kostole slúžia každý deň o 18.00. Vo štvrtok po sv. omši býva pravidelná adorácia. V stredu máva nácviky spevácky zbor dospelých, ktorý spieva na sv. omšiach. Prvú nedeľu v mesiaci sa pravidelne stretávajú členovia skupiny Živého ruženca, ktorú v r. 2008 založila sr. Vojtecha. Skupina má 47 členov, spomedzi ktorých siedmi patria do iných farností.

Počas leta sa organizuje týždňový mládežnícky tábor v Kamyšine, ktorý sa nachádza 195 km severne od Volgogradu. Kostol, ktorý postavili Slováci, a faru oficiálne spravuje verbista, páter J. Matis. V tábore má na starosti varenie a slúženie sv. omší. Ak zvýši čas, zúčastňuje sa na programe, ktorý spolu s katechézami pripravujú sestry premonštrátky.

4.1 Oral history

4.1.1 Sr. Samuela (Mária) Aftanasová a sr. Vojtecha (Helena) Mered'ová

Sestry, ktoré pôsobia vo Volgograde, nám o svojej činnosti ochotne porozprávali prostredníctvom skypu. Zaujímalo nás, či sa pri svojej práci stretávajú aj s pravoslávnyimi veriacimi a tiež, aké prekážky môžu komplikovať prácu misionára.

2. *Prichádzajú do vášho kostola aj pravoslávni veriaci? Čo ich k tomu vedie?*

Áno. Niekedy k nám prídu pravoslávni veriaci, ktorých rodičia boli katolíci s prosbou, či by sme za nich mohli odslúžiť zádušnú omšu. Dôvodom je, že v pravoslávnej cirkvi sa neslúžia omše za zosnulých. Rusko je tradične pravoslávne krajina, ale mnohí ľudia nemajú hlbokú vieru a praktizujú ju len zapálením sviečky v kostole. Často veria horoskopom, zaklínadlám, či bielej mágii. Sú tým pomýlení. Hoci pravoslávnych ľudí je oveľa viac, než katolíkov, prichádzajú k nám a hovoria, že u nás cítia rodinnejšiu atmosféru. Po revolúcii bol nedostatok pravoslávnych kňazov, preto sa cirkev snažila vysvätiť ich čo najviac, v čo najkratšom čase. Príprava na kňazské povolanie trvala často len dva mesiace. O ďalšie vzdelanie sa museli postarať sami. Stáva sa, že kvôli nedokonalému vzdelaniu títo kňazi dnes šíria skreslené názory na Katolícku cirkev a tak negatívne ovplyvňujú svojich veriacich. Dnes je však história cirkvi dostupná každému. Ľudia sú vďační za to, že sme v Rusku. Nezáleží im ani tak na slovách, ktoré hovoríme, ako skôr na skutočnosti, že tam sme.

3. *S akými problémami sa stretávate pri vašom pôsobení?*

S vízovými problémami. Niekedy je veľmi ťažké dostať trvalý pobyt na území RF. Tiež je to únava. Práca misionára je mravenčia práca a výsledky nie sú tak rýchlo viditeľné, z čoho je človek niekedy unavený. Ďalším problémom býva nepochopenie a neochota ľudí, ktorí rozhodujú o kľúčových veciach, alebo odmietavý postoj štátnych inštitúcií.

4. *Mohli by ste nám priblížiť vašu prácu v nemocnici a v Detském centre Mária?*

Každú sobotu chodíme do nemocnice k deťom, ktoré trpia na onkologické ochorenia s tvorivými dielňami. Spolu vyrábame rôzne predmety z papiera, plastelíny alebo hlíny. Takto sa im snažíme spríjemniť náročný pobyt v nemocnici. V Rusku je momentálne veľká kríza rodiny. Dôvody sú rôzne. Na prvom mieste stojí alkoholizmus, potom nevera a voľný spôsob života. Ľuďom chýbajú morálne hodnoty. Obrazne povedané, úplné rodiny sa dajú spočítať na prstoch jednej ruky.

Vo Volgograde pôsobí charitatívna organizácia Caritas, ktorá sa angažuje vo viacerých projektoch. Jedným z nich je Detské centrum Mária. Pracovníci Caritas nás poprosili, či by sme sa mohli zapojiť do tohto projektu. Centrum ponúka priestor pre deti zo sociálne slabších rodín, ktoré sem prichádzajú po skončení školského vyučovania. Pracovníci Caritasu sa venujú deťom z pedagogického a výchovného

hľadiska. Pomáhajú im s domácimi úlohami, hrajú sa spolu. Večer sa deti vracajú domov. Každý pondelok tu sr. Vojtecha vedie tzv. Hodiny dobra. V diskusii spolu s deťmi rozoberá etické otázky. Centrum je otvorené pre všetky deti, ale sestry nemôžu hovoriť o Bohu, ak nedostanú povolenie od rodičov. Vedenie centra však stanovilo pravidlo, že deti sa modlia pred jedlom.

5. Misionári Najsvätejšieho Srdca Ježišovho (MSC)

Misijnú kongregáciu MSC založil v r. 1854 francúzsky kňaz Jules Chevalier, ktorý citlivo vnímal biedu vo svete zapríčinenú sebeckosťou a ľudskou ľahostajnosťou. Názov kongregácie je odvodený z francúzskeho pomenovania *Missionnaires du Sacré-Coeur*. Misionári, ktorí sa cez sľuby chudoby, čistoty a poslušnosti zasvätili Bohu, prinášajú radostnú evanjeliiovú zvesť ľuďom z rôznych kultúr v 55 krajinách na piatich kontinentoch. Sú presvedčení, že dnešný svet potrebuje misionárov, ktorí budú vydávať svedectvo o Kristovi všade. V Kongregácii MSC dnes pôsobí približne 1900 kňazov. Na Slovensku, v Nitre, pôsobia štyria kňazi, ktorí spolupracujú s rehoľnými sestrami FDNŠC a Laikmi Rodiny Chevaliera.

Na konci tridsiatych rokov 20. storočia sa komunistický režim snažil odstrániť katolíckych kňazov v Rusku. Tejto skutočnosti sa nevyhla ani oblasť severného Kaukazu. Misionári MSC sa preto po rozpade ZSSR rozhodli ísť do tejto časti Ruska a obnovovať katolícku vieru ľudí, u ktorých bola násilne potláčaná niekoľko desaťročí. V r. 1995 prišli do Saratovskej diecézy prví traja misionári MSC z Írskej provincie, Steve Rogers MSC, Michael Screene MSC a Con Doherty MSC. K misionárom z Dublinu sa v r. 2006 pridali Slovák Pavol Baroš MSC a Poliak Tomasz Poterala MSC, ktorí sem prišli v rámci Juhonemecko-rakúskej provincie. Pátri pôsobili v Stavropol'skom kraji, ktorý má rozlohu väčšiu ako Slovensko. Pre porovnanie, Saratovská diecéza je štyrikrát väčšia ako Poľsko. Pôsobí v nej asi 40 katolíckych kňazov, preto nie je zriedkavosťou, že jeden kňaz má na starosti územie väčšie ako Slovensko. Dom Misionárov Najsvätejšieho Srdca Ježišovho MSC sa nachádzal v Piatigorsku, meste, odkiaľ bolo v prípade dobrého počasia vidieť najvyšší vrch Európy – Elbrus. Veľké vzdialenosti medzi mestami spôsobovali, že misionári často trávili viac času cestovaním v aute, než v samotných farnostiach. Práca misionárov spočívala vo vyhľadávaní miestnych katolíkov, vo vytváraní nových farností, kde slúžili sv. omše, v príprave katechéz pre farníkov, v prípravách na prijatie sviatostí a ich následné vysluhovanie. Pre ľudí bola dôležitá samotná prítomnosť kňaza, ktorá im dávala pocítiť, že ako katolíci nie sú sami, ale Boh sa o nich zaujíma cez starostlivosť pastiera Cirkvi. Kaukaz je tiež charakteristický veľkou etnickou a jazykovou pestrosťou obyvateľov, ktorá sa prejavovala aj v jednotlivých farnostiach Stavropol'ského kraja.

5.1 Oral history

5.1.1 Pavol Baroš MSC

S pátrom Barošom, ktorý svoju misionársku činnosť v Stavropol'skom kraji vykonával v rokoch 2006-2009, sme sa stretli v Nitre, kde momentálne pôsobí. V rozhovore nám priblížil mnohé zaujímavosti, ktoré sú charakteristické pre oblasť severného Kaukazu.

1. Opíšte nám farnosti, v ktorých ste pôsobili.

Naša misia v Stavropol'skom kraji zahŕňala mestá Piatigorsk, Stavropol', Kislovodsk a Novopavlovsk. Centrom bol Piatigorsk, kde bol postavený kostol. V ostatných farnostiach sme sa stretávali v kaplnkách zriadených v domoch. V Kislovodsku sme urobili kaplnku v dome jednej farničky. Tvorila ju veľká izba. V Novopavlovsku nám ako kaplnka slúžila spodná časť domu. V priestoroch na poschodí sa bývalo. Katolíci sú roztrúsení na geograficky veľkom území. V našej diecéze žije okolo 45 tisíc katolíkov. Na nedeľnej sv. omši sa zúčastňovalo 40-50 ľudí. V Piatigorsku bolo z 50 farníkov len päť mladých ľudí a na sv. omšu prichádzali dvaja z nich. V lete sme pre deti z jednotlivých farností dekanátu pripravovali misijný tábor pod názvom Prázdniny s Bohom (Каникулы с Богом). Tábor trval dva alebo tri týždne. Finančné zdroje nám poskytovalo Nemecko, keďže z tejto krajiny pochádza biskup Clemens Pickel. V porovnaní s veľkým úsilím, ktoré bolo nutné vynaložiť pri misionárskej práci, boli dosiahnuté výsledky pomerne malé. Najväčší zmysel celej obety som vnímal vo vďačnosti ľudí, ku ktorým som prichádzal. Mnohí boli chudobní, ale veľmi pohostinní. Mojm najsilnejším zážitkom bolo stretnutie s bábuškou Oľou. Narodila sa v Poľsku za čias Stalinovej vlády aj ich rodinu vysťahovali do Kazachstanu. Ekonomické dôvody ju priviedli na Kaukaz. Napriek všetkým životným peripetiám svoju rodinu vychovávala v katolíckom duchu. S kňazom sa opäť stretla až po 75 rokoch.

2. Kaukaz je etnicky veľmi pestrý región. Ako ste tento fenomén vnímali vo vašich farnostich?

Etnických Rusov bolo pomerne málo. Väčšinu katolíckych veriacich tvorili utečenci najmä z Čečenska, v Novopavlovsku, a z Azerbajdžanu. Ďalej to boli Kazaši, Gruzínci, Arméni a Asýrci (národ bez vlastného štátu s vlastným jazykom a kultúrou).

Asýrci nie sú totožní s obyvateľmi Sýrie. Sú potomkami obyvateľov starovekej Asýrskej ríše. Našimi farníkmi boli aj potomkovia Nemcov a Poliakov.

3. Akí sú ľudia v Stavropol'skom kraji?

Ľudia sú pohostinní, temperamentní a vedia byť voči sebe veľmi nepriateľskí. Veria poverám, bielej a čiernej mágii a liečiteľom. Cítiť, že sú „hladní po veciach“, túžia po majetku. Oblasť je závislá od ropy a zemného plynu. Oligarchovia „hrabú“ len pre seba. Mnohí ľudia žijú pod hranicou životného priemeru. Veľký dôraz sa kladie na imidž. Následkom dlhotrvajúceho komunistického režimu mali ľudia sklony upodozrievať sa a byť veľmi domýšľaví. Strach im bránil vytvárať pevnejšie medziľudské vzťahy, šetrili úsmevom, predbiehali sa v radoch. Pre nás je to len ťažko pochopiteľná cesta myslenia. Citelný je aj fakt, že v oblasti je málo mužov. Môže za to alkoholizmus. Vládne tam akési nepísané pravidlo, že fľaša na stole musí byť vypitá do dna.

5. Museli ste si dávať veľký pozor na vlastnú bezpečnosť?

Situácia je pokojnejšia ako v 90-tych rokoch. Ale stalo sa, že v autobusoch, ktoré jazdia do našich miest, boli uložené bomby. V jednom z nich zahynulo pri explózii sedem ľudí a mnohí sa zranili. V druhom zahynulo jedno dievča z našej farnosti v Piatigorsku. Kvôli teroristickej hrozbe z Čečenska sme na cestách stretávali početné policajné kontroly. Policajti sú podozrievaví najmä voči cudzincom. Vládne tu veľká korupcia a očakávajú sa úplatky. Môžeme hovoriť aj o nerešpektovaní ľudských práv. Človek vie, že je to tak, ale nič proti tomuto systému nezmôže.

8. Čo bolo pre vás počas misijného pôsobenia náročné?

Neustále vybavovanie víz, cestné policajné kontroly a daňové priznania, ktoré sme museli odovzdávať každé tri mesiace. Veľa času zaberalo aj cestovanie medzi jednotlivými farnosťami. Domov som sa niekedy vracal v noci.

9. Povolanie misionára si vyžaduje aj oddych. Ako vyzerala vaša „psychohygiena“?

V rámci oddychu som navštevoval kiná, ktoré boli na úrovni našich moderných kín vo veľkých mestách. V Rusku sa nové filmy premietali o dva, tri mesiace skôr ako na Slovensku.

6. Provincia Najsvätejšieho Spasiteľa Rehole menších bratov - františkánov na Slovensku (OFM)

Ordo fratrum minorum, alebo Rád menších bratov je známy pod jednoslovným názvom františkáni. Mužské žobravé rehoľné spoločenstvo založil v r. 1209 sv. František z Assisi (vlastným menom Giovanni Battista Bernardone), keď pápež Inocent III. schválil v Ríme jeho Regulu. Bolo to však len ústne schválenie. Konečná prepracovaná Regula františkánov bola potvrdená pápežom Honoriom III. v r. 1223. K františkánskym rehoľným spoločenstvám patria aj kapucíni (Rád menších bratov kapucínov) a minoriti (Rád menších bratov konventuálov). Na územie Slovenska prišli prví františkáni z nemeckej provincie (Provincia Germaniae) na prelome dvadsiatych a tridsiatych rokov 13. storočia. Pôsobili najmä medzi nemeckými kolonistami na juhozápade Slovenska. Prvá písomná zmienka o existencii františkánskej rehole na Slovensku pochádza z r. 1239. Súvisí s listinou pápeža Gregora IX., ktorú adresoval trnavským klariskám, z čoho sa predpokladá aj existencia bratského spoločenstva v meste. Najstaršie františkánske kláštory vznikli na území Slovenska v 13. stor. Františkáni dnes pôsobia v Bratislave, Filákov, Hlohovci, Nových Zámkoch, Prešove, Trnave a Trstenej. Cieľom menších bratov je verne zachovávať sv. evanjelium podľa reguly a príkladu sv. Františka. Činnosť bratov je zameraná na potreby ľudí v konkrétnych mestách. Františkáni sa usilujú byť s ľuďmi a byť pre ľudí.

Na začiatku nového tisícročia ponúklo generálne vedenie Rádu sídliace v Ríme možnosť pre bratov františkánov zo slovenskej provincie, aby sa zapojili do misijného diela v rámci Fundácie Rusko – Kazachstan. Ide o jeden misijný projekt v týchto dvoch krajinách s oficiálnym názvom Fundácia sv. Františka Assiského v Rusku a Kazachstane. Františkánska misia spadá priamo pod vedenie generálneho ministra. V Rusku a Kazachstane momentálne funguje päť komunít. Projekt misie je postavený na princípe medzinárodných spoločenstiev bratov. To znamená, že komunity tvoria bratia rôznych národností. V súčasnosti tam pôsobí sedemnást' bratov: jeden z USA, štyria z Južnej Kórey, traja z Talianska, piati s Poľska, jeden z Austrálie, jeden z Bieloruska, jeden z Ruska a jeden zo Slovenska - Rafael Tomáš Nevoľník OFM. V Kazachstane sú misijné domy v Alma-Ate a Taldykorgane. V Ruskej federácii sa

komunity nachádzajú v Petrohrade, Novosibirsku a Ussurijsku. Rafael Tomáš Nevoľník OFM vstúpil do Fundácie v septembri 2007. Mesiac pôsobil v Petrohrade, kde bol v tom čase hlavný misijný dom. Neskôr odišiel do Kazachstanu. Do marca 2008 pracoval v misijnom dome v Alma-Ate. V Taldykorgane pôsobil do apríla 2011. Odvtedy pracuje v ruskom Ussurijsku. V rokoch 2005-2007 bol v Novosibirsku a neskôr v Ussurijsku Peter Baptista Ján Pružina OFM. V r. 2008 pôsobil v meste Arsenev v Prímorskom kraji. Teraz žije vo františkánskom kláštore vo Fil'akove.

Anton Milan Kračunovský OFM, ktorý momentálne vykonáva misijnú činnosť na Ukrajine, pracoval od r. 2001 do r. 2008 v Kazachstane, v mestách Alma-Ata a Taldykorgan. V apríli 2008 vykonával dvojročnú misijnú činnosť v Novosibirsku. Poskytol nám údaje (Tabuľka 1) o počte veriacich, ktorí v r. 2008 a 2009 prijali nasledovné sviatosti v novosibirskom Kostole nepoškvrneného počatia Panny Márie.

	2008	2009
krst	9	5
sv. prijímanie	3	2
birmovka	1	0
manželstvo	1	0
počet pohrebov	1	2
počet ľudí, prijatých do Katolíckej cirkvi	0	1

Tabuľka 1: Počet veriacich, ktorí v r. 2008 a 2009 prijali sviatosti

6.1 Oral history

6.1.1 Anton Milan Kračunovský OFM

Rozhovor s pátrom Antonom vznikol v novembri 2011. Keďže v tom čase pôsobil v Prešove, rozhodli sme sa využiť internetové spojenie a na naše otázky odpovedal cez skype. Chceli sme sa dozvedieť, ako prijali misionára ľudia v Novosibirsku, ako vníma otázku ekumenizmu, aké problémy sprevádzajú misionársku prácu a aké pravidlá by mal misionár zachovávať.

1. V Novosibirsku ste pôsobili ako katolícky kňaz. Ako Vás vnímalo okolie?

Ľudia v Rusku sa charakterizujú ako pravoslávny národ. Katolíci v ich očiach vyznávajú náboženstvo cudzincov. Novosibirsk je silno protikatolícky zameraný. Za stretnutie s katolíkmi hrozí pravoslávny biskupom exkomunikácia. Stalo sa, že rozvášnený dav posprejoval katolícky kostol nápismi: „Chod'te domov!“ Aj ruský

patriarcha v istých momentoch vystupoval proti pápežovi Jánovi Pavlovi II. Napriek tomu tu ľudia chceli katolíckeho kňaza. Dôvod hľadáme v minulosti, keď do Ruska prichádzali Nemci alebo Taliani, ktorí obchodovali s miestnymi. Oni boli katolíci. Svojim potomkom, ktorí dnes žijú v Novosibirsku a okolí, odovzdali katolícku vieru. Dnes je polovica novosibírskych veriacich krstená v pravoslávnom chráme, ale z rôznych dôvodov konvertovala do Rímskokatolíckej cirkvi. Pravoslávni veriaci majú pocit, že naša cirkev je rodinnejšie založená, že vzťahy medzi kňazom a veriacimi sú lepšie. Jedna žena konvertovala na katolícke náboženstvo aj preto, lebo ju urazil pravoslávny báťuška. Po ročnej príprave sme ju prijali do cirkvi. Neskôr sa obrátil aj jej manžel, ktorý bol predtým ateista.

2. Aké podmienky musí splniť pravoslávni veriaci, keď chce konvertovať?

Pravoslávni veriaci prechádzajú celou prípravou pred krstom, ako ostatní katechumeni, ktorí ešte neboli krstení v žiadnej cirkvi. Ak už predtým prijali krst a birmovanie ako pravoslávni, tieto sviatosti sú platné. Idú len na sv. spoveď. Podstatou je modlitba vyznania viery. Tiež vyznajú, že veria a prijímajú všetko, čo učí Katolícka cirkev. Od toho momentu oficiálne patria do Katolíckej cirkvi. Príprava na krst však nie je jednoduchá. Katechézy trvajú až dva roky. Od veriacich si to vyžaduje trpezlivosť. Napriek prísny normám katolíckeho náboženstva ľudia prichádzajú a dávajú sa krstiť.

3. Môžeme hovoriť o ekumenizme?

Na oficiálnej úrovni nie. Pravoslávni nás obviňujú z toho, že im kradneme veriacich. To však nie je pravda. Ľudia za nami prichádzajú sami a dobrovoľne. Právne by sme sa mohli obrátiť na štátne orgány, na políciu. Ale my medzi sebou nechceme bojovať.

4. Vnímate, že ste v Rusku potrební?

Pastoračne sme viac potrební na Slovensku. Avšak z teologického rozmeru žijeme v praxi tak, že zanecháme deväťdesiatdeväť ovečiek a ideme hľadať tú jednu, stratenú. Práca misionára je z fyzického aj psychologického hľadiska pre kňazov náročná. Často sa stáva, že roky nevidíme ovocie svojej práce. To môže byť veľmi demotivujúce. Misionár preto musí byť silne zakorenený vo viere. Fara a kostol je ako stanica – ľudia prichádzajú a odchádzajú. Starí ľudia zomierajú, mladí sa sťahujú inde. Veľmi horliví veriaci často strácajú iskru, lebo ich viera je nestabilná. Na druhej strane vnímame, že nás ľudia potrebujú. Našou úlohou nie je zapísať sa do dejín, ale

zachrániť tie duše, ktoré sú konkrétne tu a teraz pre nás. Ľudí máme pripútať ku Kristovi a nie k sebe. Aj misionár sa na misiách mení. Výsledok je buď pozitívny, alebo negatívny. A to môže veriacich odradiť. Najskôr treba mať zodpovednosť za svoju dušu. Odísť zo situácie, ktorá je pre moju dušu nebezpečná. Tiež musím mať zodpovednosť za misiu ako takú. Treba sa vedieť zamestnať, lebo misionár je tisíce kilometrov odlúčený od blízkych ľudí, ako aj od komunitného rehoľného života. V Novosibirsku som bol murárom, vodárom aj elektrikárom zároveň. Či bolo treba odhadzovať sneh, postaviť lešenie, natiahnuť omietku alebo vyrobiť nábytok z dreva. Raz, keď som rúbal ľad, prišlo za mnou štrnásťročné dievča s otázkou, či mi nie je ťažko. Následne sa ponúkla, že mi pomôže. Pravoslávni susedia boli zhrození, keď videli, že pracujem. Báťuška by takouto činnosťou predsa „nestrácal čas“. A práve toto je prvý kontakt misionára s domácimi, keď nás ľudia vidia pracovať.

5. S akými úskaliaми ste sa ako misionár stretávali pri svojej práci?

Misionár sa musí naučiť orientovať v novom prostredí a spolupracovať s miestnymi. Kázne, prezentácie, či katechézy sa pripravujú v reči ľudu. Treba sa naučiť jazyk. Buď ho študujeme na univerzite, alebo máme súkromných učiteľov. Náročná môže byť úradnícka práca, keď prichádzajú problémy s prekladmi. Preto, hlavne zo začiatku, potrebujeme aj pomoc dobrého prekladateľa. Ďalšie problémy vznikajú v právnej sfére zo strany štátu, ktorý nie je vždy naklonený našim požiadavkam.

7. Na čo by misionár nemal zabúdať?

Dobré je zachovávať určité pravidlá. Nemať okolo seba full-servis. Všetko musí mať svoje hranice, ktoré dávajú možnosť vzniku zlatej strednej cesty. Treba vykonávať aj každodenné práce, ktoré poskytujú istú formu relaxu. Dôležité je veriť v silu Božieho slova a žiť ho. Ak človek nežije z evanjelia, vyprahne. Tiež je potrebné pristupovať k sviatostiam a nezanedbávať štúdiá. Ja si vždy pracne vypracujem kážeň. Aj prezentácie sa snažím robiť kvalitne, ísť do detailu. Dôležitý je aj oddych, vypnúť od ľudí, pasívne si sadnúť k televízii, alebo počúvať hudbu. Ja som sa snažil poznať spevákov a rebríček najobľúbenejších piesní, čo som následne využíval pri práci s mládežou.

7. Saleziáni don Bosca (SDB)

Saleziánska spoločnosť vznikla na podnet Jána Bosca, talianskeho kňaza, v r. 1854. Oficiálna Saleziánska kongregácia bola založená 18. decembra 1859. Názov spoločenstva odvodil Don Bosco z priezviska sv. Františka Saleského, pretože ho inšpirovala jeho horlivosť a dobrota. Regule rádu schválil pápež Pius IX. v r. 1874. Na Slovensku pôsobia saleziáni od r. 1924. Zo štruktúrneho hľadiska na celosvetovej úrovni vedie rehoľu hlavný predstavený a na provinciálnej úrovni provinciál. Na celom svete pôsobí 16 tisíc saleziánov, ktorí sú prítomní na piatich kontinentoch, v 127 krajinách. Na Slovensku majú saleziáni 22 domov. Ústredný provinciálny dom sídli na Miletičovej ulici v Bratislave.

V súlade s odkazom zakladateľa sv. Jána Bosca sa saleziáni venujú mladým ľuďom, najmä opusteným a tým najchudobnejším a to nielen hmotne ale aj duchovne chudobným. Prostredníctvom výchovy a evanjelizácie sa snažia prispievať k integrálnemu rozvoju mládeže. Saleziáni venujú svoju pastoračnú službu chlapcom, ale v situáciách, kde sa to považuje za vhodné, sa môže pripustiť aj prítomnosť dievčat. Saleziánsku výchovu v praxi charakterizuje sociálna a odborná formácia chlapcov, kultúrne prostredie a výchova k láske. Spoločenstvo svoje ciele realizuje v rôznych dielach. V štruktúre každého Saleziánskeho domu je spravidla aj stredisko pre mladých, oratórium, ktoré je výchovne zamerané a vedie k zdravému využívaniu voľného času. V školách a odborných strediskách saleziáni podporujú celkový rozvoj mladého človeka a vedú ho k viere. Na Slovensku sú saleziáni zriaďovateľmi troch škôl. Zameriavajú sa aj na animáciu a pastoračiu univerzitných študentov. V spolupráci s inými sociálnymi inštitúciami sa venujú sociálnej službe pre mladých v ťažkostiach. V prípade potreby slúžia, pomáhajú mladým aj v nesaleziánskych štruktúrach. Saleziáni na Slovensku sa osobitne zameriavajú aj na prácu s Rómami, na výchovu rómskych detí a mládeže. Pre tento účel zriadili výchovno-vzdelávacie centrum Poštárka v Bardejove. Rozvíjajú tiež spoločenskú komunikáciu prostredníctvom tlače, rozhlasu, filmu, televízie a internetu.

Don Bosco chápal poslanie saleziánov ako dar pre celý svet. Spolubratov vysielal nielen do európskych krajín mimo Talianska, ale aj do zámoria. Účasť na misiách je preto tiež jedným z poslaní saleziánskych rehoľníkov, ktorí svojich členov vysielajú do misií na celom svete, kde osobitný dôraz kladú na výchovu mládeže. Hlavnou úlohou misionára, ktorý svojím životom a službou druhým dokazuje prítomnosť Boha

na Zemi, je byť s ľuďmi a byť pre ľudí. Slovenskí saleziáni pôsobia v Afrike (Keňa, Sudán, Angola), Ázii (Azerbajdžan, Rusko-Sibír, Kazachstan), Južná Amerika (Ekvádor, Peru), Európa (Ukrajina, Slovensko – Košice (Luník IX).

7.1 Zač7.2 iatky misie v Aldane

Podnetom pre prvú prieskumnú cestu na Sibír, ktorú na jar v r. 1991 uskutočnil saleziánsky kňaz don Jozef Daniel Pravda, bola korešpondencia slovenských bohoslovcov (Andreja Porubčina, Petra Bicáka a Pavla Michalku) s litovským katolíckym kňazom - františkánom Pavlom (Saul'usom) Bitautasom, ktorý začal pracovať v Novosibirsku ešte počas existencie ZSSR. Bohoslovci sa o P. Bitautasovi dozvedeli z článku v Katolíckych novinách. Členom druhej prieskumnej cesty, ktorá sa konala na jeseň v tom istom roku, bol aj don Jozef Tóth. Prieskum ukázal, že najväčšia núdza o katolíckych misionárov je v meste Aldan. Dôvodom bola prosba Valentiny Ivanovny Kostinovej, vedúcej odboru školstva v Aldane, o poslanie katolíckych kňazov do tohto mesta. V. I. Kostinová adresovala prosbu novosibirskému biskupovi Josefovi Werthovi, ktorý následne požiadal slovenskú provinciu o personálnu pomoc. Generálna rada saleziánov túto aktivitu odobrila a schválila otvorenie misijnej jednotky v Aldane, ktorá bude personálne a hospodársky závislá od bratislavskej provincie. Nasledovalo podpísanie dohody o spolupráci medzi Odborom školstva, miestnou Administráciou a slovenskými saleziánmi. 18. júla 1992 po ročnej príprave prišli do Aldanu prví traja saleziánski kňazi: Juraj Kyseľ, Jozef Daniel Pravda a Jozef Tóth. Katolícka farnosť už bola v tom čase uznaná štátom. Na jeseň r. 1992 uznalo Jakutsko aj Saleziánsku spoločnosť.

Don Kyseľ si na prípravu a cestu do Ruska spomína takto: „Bola postkomunistická doba, preto sme si so sebou museli doviezť skrine, postele, stoly, stoličky, kalichy, víno, ako aj humanitárnu pomoc, lebo sme ľuďom chceli aj niečo dať. Všetko sme naložili do kamiónu, ktorý som sprevádzal ja. Cesta trvala takmer týždeň. J. D. Pravda zohnal peniaze na lietadlo, ktoré tento materiál prepravilo z Ivano-Frankivska do Neriungri, sibírskeho mesta, ktoré leží 260 km na juh od Aldanu. Do Aldanu sme prišli v noci na troch autách. Pri vynášaní vecí nám pomáhali miestni chlapci. Jeden z nich niesol krabicu, v ktorej bola zabalená „bočka“ s talianskym omšovým vínom. Daniel Pravda ho upozornil, aby išiel s krabicou opatrne. Víno ostalo chlapcom v pamäti. V noci z nedele na pondelok rozbili sklo, vošli dnu, zobrali krabicu a k tomu 10 paplónov. Po lúpežníkoch začala pátrať polícia. Krabicu s vínom našla

v parku a zvyšok dopila. Z udalosti mal byť súd, ale ja som nesúhlasil. Preto sme sa dohodli na mimosúdnom pojednaní. Dostali sme do užívania domček, ktorý mal kuchyňu, predsieň, komoru a dve izby. Misia začínala tým, že sme navštevovali detský domov, nemocnicu, väznice, ľuďom sme ponúkali čítanie Svätého Písma. Takto sa s nami oboznamovali miestni obyvatelia. S ľuďmi sme sa stretávali aj v našej kancelárii, ktorá bola zriadená v RONO (Районный отдел народного образования). V RONO sme mali aj sálu, kde sme spočiatku slávili sväté omše. Na Veľkú noc r. 1993 sme tu pokrstili tri ženy: židovku Natašu, Jakutku Máriu a Nemku Máriu. Boli sme zamestnancami RONO, pracovali sme ako učitelia lýcea. Don Pravda prednášal francúzštinu, don Tóth učil dejiny relígií a ja kresťanskú etiku. Už počas toho obdobia sa budoval saleziánsky dom.“ Finančné náklady spojené s výstavbou saleziánskeho domu sa hradili z viacerých zdrojov. Jedným z nich boli zbierky veriacich zo Slovenska. Ďalšiu finančnú pomoc predstavovala misijná prokúra v Bonne. Táto nemecká organizácia mala za cieľ zbierať financie na misijné aktivity saleziánov. Milodary od nemeckých veriacich boli mimoriadne štedré. Dôvodom bol zrejme aj pocit morálneho dlhu voči Rusku z čias vojny. V saleziánskom dome bola farnosť, oratórium, mládežnícke stredisko a charita Karitas. Stredisko postavili na mieste bývalej ČEKY, kde mučeníckou smrťou zomrela väčšina poľských katolíkov. Pre verejnosť ho spolu s kaplnkou otvorili v decembri 1993. Posviacku domu a kaplnky, ktorá sa konala 19. marca 1994 na sviatok sv. Jozefa, vykonal biskup Jozef Werth. Pri Saleziánskom dome bola neskôr založená aj skautská skupina.

4. augusta 1992 bol don Juraj Kysel' vymenovaný za správcu prvej katolíckej farnosti Aldan v Jakutsku. Od júna 2006 tu pôsobí aj don Emil Šafár. Po troch rokoch v misii zhodnotil, že sedemdesiatročná ateizácia Ruska sa teraz prejavuje vo svojich dôsledkoch, akými sú rozbité rodiny, veľmi vysoké percento rozvodovosti a alkoholizmu u mužov a žien, vysoký počet samovrážd a vražd. Ľudia sú akoby zranení, uzavretí, plní nedôvery a neschopnosti prijať evanjelium, ktoré im saleziáni hlásajú, kvôli negatívnym zážitkom z minulosti. Don Peter Bicák, provinciálny ekonóm v Moskve, začal svoju misijnú činnosť tiež v Aldane. Na tomto mieste zmenil svoj pohľad na humatinárnu pomoc. Zistil, že človeku nepomôže, keď mu niekto len niečo dá. Tak sa akurát zbaví problému. Ako príklad uviedol situáciu, kedy saleziáni poskytovali pomoc starým rodičom, ktorí mali v opatere vnukov, ale pili. Čím viac im pomáhali, tým viac peňazí im zostávalo na pitie. Preto je napríklad lepšie

zaplatiť deťom obedy v školskej jedálni. Alebo pomôcť človeku, ktorý chce pomôcť aj sám sebe. Iný príbeh hovorí o invalidoch v dedine Chatystyr, ktorí si chceli založiť dielňu a začať šiť. Na rozbehnutie potrebovali peniaze. Saleziáni im kúpili látku a oni im sľúbili, že peniaze vrátia. Toto je zmysluplná pomoc.

7.3 Zač7.4 iatky misie v Jakutsku

Saleziáni pôsobiaci v Aldane sa poznali s poľským laikom Jaroslavom Basielom, ktorý od leta r. 1992 začal, aj s ich pomocou, pôsobiť v meste Jakutsk, administratívnom centre Jakutska. J. Basiel okolo seba zhromažďoval ľudí, z ktorých sa neskôr vytvorilo katolícke spoločenstvo. Stretávali sa spolu v byte, ktorý sa na tieto účely kúpil v r. 1993. Od januára toho roku prichádzal do Jakutska raz mesačne don J. D. Pravda a stretával sa s ľuďmi, ktorých okolo seba zhromažďoval J. Basiel. Trvalá prítomnosť saleziánov v meste Jakutsk sa datuje od septembra 1994, kedy sem prišiel bývať don J. D. Pravda a don Ladislav. Spolu s nimi prišla do Jakutska aj dobrovoľníčka Dr. Judita Stempelová, ktorá už v r. 1993 pôsobila v Aldane. Štát uznal farnosť v máji r. 1995. Saleziáni chceli aj v tomto meste otvoriť mládežnícke stredisko. Potrebovali však kúpiť vhodnú budovu. Keďže nebolo možné zrealizovať tento zámer, rozhodlo sa o výstavbe nového mládežníckeho strediska. Financie naň sa vyzbierali počas r. 1996, kedy bolo Jakutsko vyhlásené za saleziánsku misiu roku 1996. Okrem financií zo Slovenska opäť pomohla misijná prokúra v Bonne. Saleziánsky dom bol otvorený a posvätený 7. decembra 1997. Organizuje sa v ňom napr. oratórium, mládežnícke stretnutia a katechézy. V ďalších priestoroch je zriadená kaplnka, knižnica, stolárska a krajčírska dielňa, počítačová trieda ako aj spoločenské miestnosti. V Jakutsku v súčasnosti pôsobí don Jozef Tóth a don Ján Chovaňák, ktorý sem prišiel vo februári 2012.

15. marca 2009 apoštolský nuncius v Moskve Mons. Antonio Mennini posvätil prvý katolícky kostol v Jakutsku, ktorý spravujú slovenskí saleziáni. Na slávnostnú udalosť pricestoval aj slovenský provinciál saleziánov don Karol Maník. Prišiel tiež ruský provinciál z Moskvy, dlhoročný misionár v Rusku, don Giuseppe Pellizzari a provinciálny ekonóm don Peter Bicák. Slávnosti sa zúčastnili aj slovenskí misionári z Aldanu a irkutský biskup Mons. Cyril Klimowicz, ktorý spravuje najväčšiu diecézu na svete s rozlohou 9 960 tisíc km².

7.5 Oral history

7.5.1 Don Juraj Kyseľ SDB

Dona Kyseľa sme navštívili v jeho súčasnem pracovisku – v mládežníckom saleziánskom stredisku Trnava-Kopánka. V rozhovore nás zaujímala najmä otázka vzťahu medzi katolíckymi a pravoslávnyimi veriacimi v Jakutsku. Don Kyseľ nám tiež predstavil Jakutov a Evenkov, pôvodné národy žijúce v Jakutsku.

1. Aké boli vaše prvé Vianoce v Aldane?

Moje prvé Vianoce v Aldane boli tvrdé. Spolubrat Jozef D. Pravda odišiel niečo vybavovať do Európy a druhý spolubrat Jozef Tóth tiež musel odísť. Na Štedrý večer som ostal sám. Namiesto štedrej večere som si otvoril rybaciú konzervu. Na Slovensku sa štedrá večera slávi doma v rodinnom kruhu, potom sa ide na polnočnú sv. omšu. Rusi nepoznajú štedrovečerné stolovanie ako máme my. Nepečú oblátky. Po sv. omši sme preto ruským veriacim pripravili agapé pod názvom „čajepitie“ (чаепитие), kde sme si zablahoželali požehnané sviatky a ponúkli sme ich aj slovenskými vianočnými oblátkami. Takto sme priniesli určité obohatenie do ruskej kultúrnej sféry.

Zo Slovenska sme si do Ruska priniesli aj súdky na kapustu. Naplnili sme ich a kapustu dali kysnúť. V Jakutsku nepoznali tento spôsob prípravy. Keď nás domáci videli, zhrozene reagovali: „Ребята, вы испортили капусту!“ Neskôr sme z nej uvarili kapustnicu s „колбасой“ a ponúkli ju ostatným. Všetkým veľmi chutila a my sme si vyslúžili pochvalu.

2. Dochádzali ste za svojimi veriacimi, alebo oni prichádzali z celého Jakutska k vám?

Jakutsko má rozlohu viac než 3 milióny km². Hovorí sa, že Slovensko môžeme 60-krát položiť na rozlohu Jakutska. Na tomto veľkom území žije len milión obyvateľov. Dôvodom sú extrémne náročné podmienky pre život. Slovo fara sa v ruštine povie „приход“, farníci sú „прихожане“, kňaz je „настоятель прихода“. „Приход“ je niečo vybudované, kam môžu farníci prísť. Keď prechádzali cez Aldan, mnohí prišli pozdraviť, porozprávať sa. Inak sme my dochádzali za nimi do dedín a miest, kde žili alebo pracovali. Cestná doprava nie je v Jakutsku veľmi rozvinutá. Ľudia častejšie využívajú leteckú alebo lodnú dopravu. Aj dediny sa volajú podľa riečok, ktoré predstavujú prítok Aldanu. Čiže podľa okolností sme buď my prichádzali za veriacimi, alebo oni za nami. Naša misijná činnosť sa rozšírila aj do dedín

roztrúsených v tajge: Čagda, Kutana, Chatystyr a Ugino, kde kňazi a dobrovoľníci pracujú s ruským ako aj „domorodým“ obyvateľstvom.

3. *Prichádzali k vám aj pravoslávni veriaci? Ako by ste charakterizovali vzťah medzi vami?*

Boli pravoslávni veriaci, ktorí k nám chceli prísť. Napríklad Tatiana Stepanenko, vyštudovaná architektka, ktorá navrhla oltárnu menzu aj ambonu v našej kaplnke. Ak prišli pravoslávni a boli pokrstení, považovali sme ich za kresťanov. Mohli tiež pristúpiť k sviatostiam, napríklad k sv. spovedi. My sme v tom nevideli prekážku. No nikdy sme nemali snahu, aby pravoslávni prechádzali na naše vierovyznanie.

Dostal som otázku od pravoslávneho veriaceho, či je lepšia Pravoslávna alebo Katolícka cirkev. Povedal som, že sa treba pozrieť do sv. písma. V 1. liste sv. Jána čítame, že Boh je láska. Kto žije v láske, ten žije v Bohu a Boh začína žiť v ňom. Ak ma Cirkev učí milovať Boha a túto lásku žiť aj vo vzťahu k blíznym, tak je to veľmi dobrá Cirkev a dobre mi robí. Ak ma to lepšie naučí Pravoslávna cirkev, ak ju budem počúvať a naučím sa tej láske, tak mám úlohu splneú. Ak Katolícka, takisto.

Raz ma pozvali na besedu s pravoslávnym báťuškom. V sále sedeli študenti. Rozoberali otázku, prečo sa pravoslávni modlia v staroslovienčine, keď katolíci nepoužívajú latinčinu ale svoj rodný jazyk. O používaní národných jazykov pri slávení bohoslužby rozhodol v 60. rokoch minulého storočia Druhý vatikánsky koncil. Báťuška odpovedal: „Но мы будем нести тяжёлый крест древнеславянского языка и будем молиться и произносить литургию только в этом языке.“ Pravoslávni nepochopili myšlienku sv. Cyrila a Metoda, ktorí ešte pred Druhým vatikánskym koncilom hlásali, že ľudia majú chváliť Boha v tom jazyku, ktorý im bol daný. Študenti mi vtedy tleskali. Po skončení besedy som sa chcel s báťuškom rozlúčiť a podať mu ruku. On odmietol. Preto som sa rozhodol podať mu ruku nie ako kňaz, ale ako človek človeku. Opäť odmietol. Povedal som mu: „Ale človeku by ste mali podať ruku, veď aj váš spisovateľ Gorkij píše, „человек, это гордо звучит!“ Uctite si človeka podľa želania Gorkého! Ale on tretí raz odmietol.

Pravoslávni uznávajú len sedem rímskych koncilov, ktoré sa uskutočnili v čase, keď bola cirkev ešte spoločná. Všetky ďalšie koncily, vrátane Prvého a Druhého vatikánskeho koncilu, pre nich nič neznamenaajú, lebo cirkev už bola rozdelená. K rozdeleniu došlo po príchode sv. Cyrila a Metoda. Toto je príčina. Rusi sa cítia ako tretí Rím. To je ale hrdosť, ktorá nemá miesto. Po páde Sovietskeho zväzu pravoslávna cirkev vysvätila za pomerne krátky čas mnoho kňazov, ktorí neštudovali

teológiu dostatočne dlho. Preto sa teraz stretávame s pravoslávnyimi duchovnými, ktorí majú pokrivený pohľad na mnohé duchovné otázky a svoj názor predkladajú veriacim ako správny.

Ruská Pravoslávna cirkev ako inštitúcia prišla do Aldanu až dva roky po nás, saleziánov. Začínali od nuly, okrem krásneho priestoru na stavbu „cerkvi“ tu nemali nič.

4. Ako dlho trvá príprava na sviatosti?

V Jakutsku nie je vybudovaná duchovná infraštruktúra. Dnes sú tam len dve farnosti – Jakutsk a Aldan. Príprava na prijatie sviatosti krstu a birmovania trvala v priemere dva roky. Ja som bol poverený prípravou katechumenov. Sviatosť krstu sme vysluhovali na Veľkú noc.

5. Aké národnosti môžeme v Jakutsku stretnúť okrem Rusov?

V Jakutsku žijú Jakuti a Evenkovia. Jakuti chovajú hovädzí dobytok a kone. Slávia letný slnovrat. Počas slávnosti, na ktorej nesmie chýbať kobyliie mlieko - kumys, tancujú okolo vatry a spievajú hrdelné piesne (tzv. горловое пение). Druhým národom sú Evenkovia, chovatelia sobov. V čase jarnej rovnodennosti slávia „День оленевода“, čiže Deň chovateľa sobov. Tento deň sprevádzajú tradičné národné hry a súťaže, napr. jazda na soboch, alebo ťahanie sánok sobmi. Sob je tiež symbolom národa Evenkov. Aldan patrí Evenkom. V ich reči znamená Aldan „žltá zem“, alebo „zlatá zem“, keďže ťažba zlata tvorí základ aldanskej ekonomiky.

6. Aký je záujem misionárov o duchovnú pastoračiu v Jakutii?

Bratov, ktorí majú záujem pracovať v týchto extrémnych podmienkach je málo. Dôvodom je aj klíma. Človek potrebuje teplo. Aby nezamrzol, využíva kožušinové odevy a obuv. Zo sobej kožušiny sa vyrábajú teplé čižmy „унты“. Ak ich človek má, je zachránený. Zvieratá, z ktorých sa získava kožušina, ľudia chovajú. Najcennejšia je kožušina zo soboľa. Lacnejší variant predstavujú výrobky z psej kože, napríklad čiapky „ушанки“. Keď bezdomovci vidia psa, potešia sa slovami: „Gul'áš ide!“ Jeden z našich dobrovoľníkov mal pri dome, ktorý spravoval, nemeckého vlčiaka. Z večera do rána bolo po ňom. Nevieme, kde zmizol, či ho niekto zjedol. Ale istotne sa zmenil na čiapku, alebo niečo podobné.

Obr. 3: Slávenie Veľkej noci v Jakutsku v r. 2011

8. Služobnice Ducha Svätého (SSpS)

Medzinárodná misijná Kongregácia Služobníc Ducha Svätého bola založená 8. decembra 1889 v Steyli v Holandsku sv. Arnoldom Janssenom po tom, ako v r. 1875 založil rehoľu Spoločnosť Božieho Slova (SVD). Spoluzakladateľkami rehoľno-misionárskej spoločnosti sú bl. matka Mária (Helena Stollenwerk) a matka Jozefa (Hendrina Stennmans). Slovenská régia SSpS vznikla 22. júla 1931. Keďže do rakúskeho kláštora St. Koloman sa hlásilo stále viac dievčat, predstavení Kongregácie SSpS hľadali možnosť založiť pobočku na Slovensku. V r. 1931 predstavená rakúskej provincie sr. Columba dostala povolenie od biskupa Jána Vojtaššáka, za symbolické nájomné prevziať neobývaný dom v Spišskom Štiavniku, ktorý patril spišskému biskupstvu. Do užívania dostali tiež záhrady a polia, ktoré patrili k domu a tu zriadili noviciát pre sestry SSpS. V januári 1931 dala sr. Columba misijné určenie na Slovensko prvým sestrám. Slovenskú provinciu Misijných sestier SSpS dnes tvorí okolo 80 sestier, ktoré pôsobia v ôsmich komunitách - v Bratislave, Kežmarku, Ivanke pri Nitre, Nitre, Zlatých Moravciach, v Kelči (Česká republika) a Budapešti (Maďarsko). Sv. Arnold Janssen okrem mužskej rehole SVD a ženskej rehole SSpS založil v r. 1896 aj ženskú rehoľu - Misijné sestry Služobnice Ducha Svätého ustavičnej adorácie (SSpSAp), nazývané aj ružové sestry. Rehoľa má kontemplatívno-misijný charakter. To znamená, že každodennou modlitbou, adoráciou, prácou a obetou vyprosujú milosti pre kňazov a svetové misie vo všeobecnosti a zvlášť pre misionárov SVD a Misijné sestry SSpS. Prvý, a zatiaľ jediný kláštor ružových sestier na Slovensku, sa nachádza v lokalite Nitra – Šindolka.

Sestry SSpS majú trojičnú spiritualitu. Podľa slov sv. Arnolda Janssena oslavujú svätého trojjediného Boha vo svojom srdci a v srdciach všetkých ľudí. Hlásajú evanjelium tam, kde ešte nebolo ohlasované alebo bolo hlásané nedostatočne, preto musia byť sestry ochotné pre misiu ad gentes. Základom a cieľom misijnej kongregácie, v ktorej dnes pôsobí okolo 3500 sestier z 42 národností, je misionárska služba. Sestry pracujú v 44 krajinách sveta na všetkých kontinentoch v rôznych apoštolátoch, akými sú katechizácia detí a mládeže, pastoračná práca so ženami, sociálna a charitatívna práca s ľuďmi na okraji spoločnosti, evanjelizácia a výchova Rómov, starostlivosť o chorých a starých ľudí, ako aj misijná animácia, masmediálna práca, aktivity vo farnostiach a pod.

V Rusku dnes pôsobia dve sestry SSpS. Sr. Agáta (Helena) Kovalčíková prišla v r.

2007 z Irkutska do Kemerova. V čase keď sa zakladala komunita v Kemerove, existovali tri propozície: Abakan, Kemerovo a Volgograd. Sr. Lucia (Anna) Slušná spomína, že v tom čase ešte neboli v Abakane katolícki kňazi, preto sa zdalo, že komunita by bola otvorená príliš skoro. Z tohto dôvodu sa rozhodli pre Kemerovo. Komunitu v Abakane otvorili v r. 2010.

Sr. Bohdana (Dana) Ivaničová dostala misijné určenie Irkutsk. „Naša farnosť Nepoškvrneného srdca Panny Márie v Irkutsku patri do diecézy sv. Jozefa vo východnej Sibíri. Je to najväčšia zo štyroch existujúcich diecéz na území Ruskej federácie. V našej komunite sme štyri sestry - z Indonézie, Ukrajiny, Poľska a Slovenska. Spolupracujeme aj s verbistami, ktorí spravujú našu farnosť.“ Každá zo sestier má inú náplň práce od koordinovania katechetickej činnosti a vydávania katechetických materiálov v diecéze, cez prácu s deťmi až po činnosť v Dome nádeje pre deti z chudobných rodín, alebo rodín alkoholikov. Sr. Bohdana sa venuje rodinám, ktoré sú v núdzi rozličného druhu (materiálna bieda, viacdetnosť, opustenosť alebo alkoholizmus). Vo farnosti vedie katechézu dospelých, ako aj duchovné a psychologické doprevádzanie ľudí. Podľa potreby pomáha aj v Dome nádeje. Komunita je otvorená pre kontakt s ľuďmi. Raz do mesiaca sa tu organizujú mládežnícke modlitbové stretnutia určené pre dievčatá. Táto činnosť sa plánuje rozšíriť aj pre iné skupiny.

Do r. 2011 pôsobila v Rusku aj sr. Lucia (Anna) Slušná. V Moskve začala pracovať 21. mája 1993. Bola jednou z prvých misionárov, ktoré prišli do Ruska po rozpade ZSSR. Náplňou jej práce bola katechizácia dospelých v moskovskom Kostole sv. Ľudovíta, kde pôsobila do r. 2004, kedy bola zvolená za regionálnu predstavenú Ukrajiny a Ruska. V rokoch 2007-2010 pôsobila ako provinciálna predstavená pre Ukrajinu. Na prelome r. 2010/2011 prišla do Abakanu, kde sa podieľala na otvorení ďalšej komunity misijných sestier SSps. Medzinárodné komunity boli rozdelené pod správu provincií, ktoré ich financovali. Komunity v Moskve a Vologde, nachádzajúce sa v Európskej časti RF, patrili slovenskej provincii misijných sestier. Irkutskú komunitu v Ázijskej časti RF spravovala poľská provincia. V r. 2001 za tieto tri komunity zodpovedala sr. Lucia.

Na prelome rokov 1997/1998 v období troch mesiacov sr. Lucia cestovala na víkend z Moskvy do Vologdy, aby priniesla liturgiu slova a sv. prijímanie asi dvanástim katolíkom. Tieto cesty však boli vyčerpávajúce najmä kvôli veľkej vzdialenosti medzi mestami. Neskôr začali do Vologdy prichádzať poľskí kňazi, raz

za mesiac. Potreba stáleho kňaza však bola čoraz citeľnejšia, preto túto požiadavku predložili moskovskému biskupovi Tadeuszovi Kondrusiewiczovi, ktorý žiadosti vyhovel. V r. 1999 prišiel do mesta verbista Stanislav Krajňák, ktorý tu pol roka pôsobil ako kaplán. Na jeho mieste začal neskôr pôsobiť verbista Jozef Roman.

Sr. Lucia pracovala v moskovskej farnosti pri kostol sv. Ľudovíta jedenásť rokov. Kostol bol cez deň otvorený a kedykoľvek sem mohli prísť návštevníci, ktorých sr. Lucia privítala. Udivovala ich jednoduchosť kostola, ktorá silno kontrastovala s bohatou zlatou výzdobou pravoslávnych chrámov. Často sem prichádzali školské exkurzie v rámci poznávania svetových náboženstiev. Pre tých, ktorí chceli prijať sviatosti sa v kostole konali prípravy na sviatosť krstu, spovede a eucharistie. Začínali po rannej sv. omši a končili sa večer o devätnástej hodine. V r. 1994 prijalo krst 90 ľudí. Boli to väčšinou Rusi, a potom veriaci, ktorých korene siahali do Poľska a Litvy. V prvých rokoch bolo pre sestry pomerne náročné viesť katechézy v ruštine, pretože nemali žiadny slovník liturgických výrazov. Dostupný bol len základný katechizmus zo začiatku 90. rokov s elementárnymi pojmami a vysvetleniami, ktoré sa týkali katolíckej viery pod názvom *Čo by mal vedieť každý katolík* (Что каждый католик должен знать). Slovník liturgických výrazov bol vydaný až v r. 1995. Jeho vznik mala na starosti liturgická komisia, ktorá pripravovala aj ďalšie knihy v ruštine, ako napr. omšový misál, lekcionár, či breviár. Dovtedy sa tieto knihy museli prekladať z iných jazykov. V rámci biskupstva fungovala okrem liturgickej komisie aj katechetická komisia, ktorá sa starala o vydávanie katechizmov pre deti, dospelých a zahraničných študentov. Sr. Lucia bola členkou oboch komisií. Po rozpade ZSSR začala v Moskve fungovať aj tlačiareň Duchovnaja biblioteka (Духовная библиотека). Venovala sa prekladom, vydávaniu a distribúcií kníh s náboženskou tematikou. Knihy sa distribuovali najmä do novovzniknutých farností, kde sa z nich postupne vytvárali malé knižnice, ktoré slúžili všetkým veriacim. Počas komunistickej éry sa na území ZSSR nemohli tlačiť Biblie. Jediný spôsob ako zadovážiť tieto knihy bolo pašovanie zo zahraničia. Po rozpade Sovietskeho zväzu sa do Ruska Biblie privážali na kamiónoch prevažne z Bruselu.

Poslednou úlohou sr. Lucie počas misijného pôsobenia v Rusku bolo otvoriť komunitu misijných sestier SSpS v Abakane, hlavnom meste Chakaskej republiky. Určenie, ktoré prišlo z Ríma, nadobudlo reálnu podobu na konci roku 2010. Sr. Lucia pôsobila v Abakane od 27. novembra 2010 do 17. februára 2011. Bezprostredne po príchode tu sr. Lucia poznala len jednu rodinu. Na druhý deň sa sestry na sv. omši

stretli s miestnou katolíckou komunitou. Tvorilo ju asi štyridsať členov, medzi nimi Litovci, Lotyši, Nemci a Poliaci. Farnosť obsluhovali dvaja katolícki kňazi. Sr. Lucia spomína, ako ich v meste privetivo prijali. Na začiatku sa sestry stretávali so zvedavými pohľadmi a otázkami miestnych obyvateľov. O niekoľko týždňov neskôr mali možnosť predstaviť sa prostredníctvom televízie, ktorá s nimi chcela urobiť rozhovor. Vysielanie prebiehalo počas vianočných sviatkov, preto sestry zároveň zaželeli ľuďom požehnaný vianočný a novoročný čas. Sestry v Abakane začali postupne organizovať katechézy. Po sv. omši bývali stretnutia, na ktorých spolu s veriacimi preberali tematické okruhy podľa liturgického roku, začínajúc od prvej adventnej nedele. V meste tiež nadviazali kontakt s Onkologickou nemocnicou. Sestry dostali povolenie prichádzať do nemocnice po šiestnástej hodine a disponovať slobodou slova. Po trinástej generálnej kapitule SSpS sa za jednu z priorít určil aj HIV a AIDS apoštolát, preto sestry rozšírili svoju činnosť v inštitúcii, do ktorej prichádzali ľudia chorí na AIDS. V Rusku touto chorobou trpí veľa ľudí, ale v spoločnosti sa o nej veľa nehovorí. Dôvodom je strach a hanba, ktoré ľudia pociťujú. Sr. Lucia stála pri zrode spolupráce Misijných sestier SSpS s touto inštitúciou, ale dlhšie tu nepôsobila. Centrum bolo situované na periférii Abakanu. Finančne pomerne náročnú liečbu si mohli dovoliť len ľudia z lepšej strednej triedy. Podľa slov sr. Lucie, sestry nechcú zasahovať do života ľudí, len chcú byť anjelmi strážnymi, ktorí ich prevedú cez most smrti.

8.1 Oral history

8.1.1 Sr. Lucia (Anna) Slušná SSpS

So sr. Luciou sme sa stretli v Bratislave, kde momentálne pôsobí. Napriek dopredu pripraveným otázkam o jej misijnom pôsobení v Rusku nám v rozhovore priblížila zaujímavé životné okamihy, ktoré ju k tejto práci priviedli.

1. Čo vás priviedlo k misijnej práci?

Po skončení strednej ekonomickej školy som mala problém zamestnať sa. Dôvodom bol komunistický režim, ktorý neakceptoval katolícku výchovu, ktorú nám dali rodičia. Po dlhšom hľadaní som našla v novinách inzerát na pozíciu upratovačky na patologickom oddelení Onkologickej nemocnice na Heydukovej ulici v Bratislave. Práca bola náročná a stresujúca, najmä po psychickej stránke. Vo svojich osemnástich rokoch som každý deň prichádzala do priameho kontaktu so smrťou. Raz mi náš

gréckokatolícky primár ponúkol možnosť štúdia na zdravotníckej škole. Súhlasila som.

Zlom nastal v deň, keď za mnou prišla matka umierajúcej dcéry s prosbou, či by som mohla byť v posledných minútach pri nej. Neviem, prečo ma táto žena oslovila. Nepoznali sme sa, len som ju dvakrát stretla na nemocničnej chodbe. Možno si ma vybrala preto, že s jej dcérou sme boli rovesníčky. Ponuku som hneď odmietla. Ale potom som túto situáciu uvidela v inom svetle a prišla som k dievčaťu. Bola napätá. Skutok, ktorý som následne vykonala, prekvapil aj mňa samú. Spontánne som podložila ruku pod hlavu umierajúcej a šepkala som jej do ucha spytovanie svedomia. Cítila som, ako sa jej telo pod mojimi rukami uvoľňuje, ako ho opúšťa počiatočný kŕč. Po jej smrti som si uvedomila, nakoľko má silu spytovanie svedomia, akú slobodu dostáva človek, keď prichádza milosť odpustenia, milosrdenstvo. Tak som si vybrala povolanie – pomáhať ľuďom, ktorí umierajú na rakovinu duše. Chcela som dávať ľuďom dobro, Boha. Odovzdávať im hodnoty, ku ktorým ma viedli rodičia, hoci som to počas komunizmu musela skrývať.

4. Vaša formácia prebiehala v čase silného brojenia proti katolíckej cirkvi. Čo to pre vašu prípravu znamenalo?

Formáciu som začala v Bratislave v r. 1984. Mojou túžbou bolo odísť na misie do zahraničia. Vyžadoval sa však dobrý zdravotný stav misionára. Ja som mala problémy so zrakom, preto mi už na začiatku povedali, že do misie nebudem môcť ísť. Tento fakt som prijala len veľmi ťažko. Formácia pokračovala ďalej. Stretávali sme sa na formačných víkendoch, ale v civilnom živote som naďalej pracovala v nemocnici. Potom v r. 1988-1990 som pôsobila v Česku, v Ústave pre telesne a duševne postihnuté deti. Keďže bolo isté, že nebudem môcť ísť na misie, povedali mi, že dostanem rehoľné rúcho. V tom čase to znamenalo verejné priznanie sa ku katolíckej cirkvi a zároveň zmarenie akejkoľvek možnosti misijnej práce v zahraničí. Do misií sa vtedy odchádzalo tajne. Sestry vycestovali ako civilní občania, väčšinou s nejakým zájazdom. V zahraničí sa od skupiny odpojili a emigrovali. Adresy alebo telefónne čísla na kontaktné osoby si museli zapamätať. Sestry emigrovali do západných krajín, do zámoria. Niesli evanjeliovú dobrú novinu tým, ktorí nepoznali Boha. V novej krajine absolvovali jazykové a bohoslovecké štúdiá. Na pridelenie štátneho občianstva čakali niekedy päť aj šesť rokov. Rúcho som teda prijala vo februári 1989. Následná novembrová revolúcia zmenila mnohé skutočnosti. Výsledkom bol aj môj vytúžený odchod do misií. Do Ruska som prišla medzi prvými slovenskými

misionármi.

5. Ako ste sa dozvedeli o katolíkoch vo vašom okolí?

Koncepciu na hľadanie sme nemali. Vedeli sme však, že v okolí žijú Poliaci a Litovci, ktorí majú katolícke korene. Preto sme v telefónnom zozname hľadali poľské a litovské priezviská a telefonovali im. Litovci využívali aj kaplnku na litovskom veľvyslanectve. Keď sme prišli do Moskvy, začala som na slovenskom veľvyslanectve vyučovať náboženstvo pre deti. Na sv. omše sem prichádzali mnohí Slováci, ktorí pracovali vo firmách alebo ako robotníci. Snažili sme sa neviazať ľudí na seba, ale na Boha. Ruská duša chce mať poznanie. Počas svojho pôsobenia v misii som pripravila na krst asi tisíc ľudí. Polovici som krstnou mamou. Z toho pre mňa plynú záväzok modliť sa za nich. A hoci som teraz na Slovensku, vzdialená od nich tisíce kilometrov, cez milosti, ktoré plynú z modlitby, im môžem byť nablízku.

9. Spoločnosť Božieho Slova (SVD)

Mužská misionárska rehoľa Spoločnosť Božieho Slova (Societas Verbi Divini) vznikla 8. septembra 1875 v holandskom Steyli. Založil ju nemecký kňaz sv. Arnold Janssen. Rehoľníci sú známi aj pod názvom verbisti. Jeden z prvých záznamov pôsobenia verbistov na Slovensku pochádza z r. 1926, kedy bola spoločnosť súčasťou východonemeckej provincie. „K tejto provincii patrili: Východné Nemecko, Rakúsko, Švajčiarsko, Poľsko, Československo a Maďarsko.“ Verbisti dnes pôsobia v Bratislave, Nitre, Terchovej a Vidinej.

Verbisti ako kňazi a bratia zasväcujú celý život ohlasovaniu evanjelia medzi ľuďmi všetkých národov. Snažia sa prebúdzat' misijné povedomie a podporovať misijnú prácu na celom svete. „Ohlasujeme Evanjelium, prinášame sviatosti Kristovej lásky a milosti, podporujeme katolícke školstvo, mediálnu komunikáciu, vychovávame a vzdelávame domorodých kňazov, bratov a sestry, formujeme laických katechétov a učiteľov, vedíme sociálne, antropologické i poľnohospodárske výskumné projekty, aby sme pomohli riešiť problémy mnohých kultúr, staráme sa o chorých poskytovaním medicínskej i duchovnej starostlivosti, krmíme hladných, poskytujeme prístrešie opusteným, zakladáme sirotince, snažíme sa o prorocký dialóg s ľuďmi iných náboženstiev a ateistami.“

V Rusku dnes pôsobí niekoľko misionárov verbistov zo Slovenska. Ako prvý v r. 1998 odišiel do ruského Tambova Jozef Matis. Jeho misijným určením bola régia Ural – Rusko. Od r. 2005 pôsobí vo Volgograde. V Tambove a Jaroslavli pracoval aj Miroslav Foriš, ktorý v súčasnosti pôsobí v Petrohrade. Robert Balek prišiel do Ruska v r. 2009. „Po ročnom kurze jazyka v Irkutsku pri Bajkalskom jazere bol vymenovaný za misijného sekretára régie Ural a prevedený do farnosti sv. Oľgy v Moskve.“ V tom istom roku odišiel na misie Michal Marhefka. Po absolvovaní ročného jazykového kurzu v Blagoveščensku na Amure pri čínskej hranici začal pôsobiť ako kaplán v Irkutsku. Jozef Roman pôsobil od r. 1999 v Blagoveščensku na Amure, odkiaľ bol preložený do Vologdy. V rokoch 2008-2009 spravoval farnosť Jaroslavľ. Dnes pracuje v Archangelsku, kde prichádzajú aj veriaci z miest Novodvinsk a Severodvinsk. V období rokov 1999 až 2002 vykonával svoju misijnú činnosť v mestách Vologda, Jaroslavľ, Rybinsk a Vorkuta Stanislav Krajňák. V súčasnosti pôsobí ako rektor Misijného domu Matky Božej v Nitre, kde je zároveň aj správcom farnosti.

10.1 Oral history

10.1.1 Stanislav Krajňák SVD

Za pátrom Krajňákom, ktorého sme spoznali v bratislavskom Univerzitnom pastoračnom centre sv. Jozefa Freinademetza, sme cestovali do Nitry, kde v súčasnosti pôsobí ako rektor Misijného domu Matky Božej. Vedeli sme, že v Rusku vystriedal viacero pôsobísk. Preto nás zaujímalo, kde pôsobil a aké mal vzťahy s pravoslávnyimi kňazmi.

1. V ktorých ruských mestách ste pôsobili ako misionár?

Mojím prvým misijným určením bolo mesto Vologda, kam som prišiel v r. 1999. Šesť mesiacov som tu pôsobil ako kaplán. Potom mi na dva roky prideliли farnosť v Jaroslavli, v meste, ktoré patrí do Zlatého kruhu Ruska (Золотое кольцо России). Odtiaľ sme chodili aj do filiálok, ktoré sa nachádzali blízko mesta smerom na východ Ruska, najmä do Rybinska. Za svojimi veriacimi som každú nedeľu cestoval autom stovky kilometrov. V sobotu večer som vo Vologde odslúžil sv. omšu s platnosťou na nedeľu. Skoro ráno som vyrazil z mesta a prešiel vyše dvesto kilometrovú vzdialenosť, aby som stihol odslúžiť sv. omšu v Jaroslavli o 10.00. Ďalších sto kilometrov som absolvoval na ceste do Rybinska, kde sv. omšu slávili o 17.00. Potom som sa mohol vrátiť do Vologdy. Každú nedeľu som prešiel šesťsto kilometrov.

Z Vologdy a Jaroslavľa som navštevoval aj Vorkutu, mesto za polárnym kruhom. Vorkuta je od Vologdy vzdialená 3000 km. Pred cestou sme vždy oznámili, že prideme, aby sa ľudia mohli pripraviť. Zažil som situácie, kedy obyvatelia mesta videli kňaza prvýkrát v živote, hoci mali napríklad poľské katolícke korene. Život vo Vorkute je špecifický. V minulom storočí sem za čias Stalina deportovali ľudí zo ZSSR, ktorí pracovali v gulagoch. Z mesta nemohli odísť. Po rozpade ZSSR sa mnohí odsťahovali do južnejších oblastí krajiny. Dnes tu žijú ich deti a vnúčatá. Mesto vzniklo na území večne zamrznutej pôdy. V priemere je len sedemdesiat dní v roku, počas ktorých nemrzne. Ľudia žijú z rybolovu, chovu sobov a z ťažby čierneho uhlia. Pred silnými mrazmi sa chránia aj vodkou. Treba si však dávať pozor na závislosť. Alkoholizmus v Rusku je podľa mňa sociálny dôsledok chudoby. Je znakom biedy. Akási pasívna agresivita. Tiež ho ovplyvňujú geografické podmienky. Tvrdý alkohol sa viac pije smerom na sever. V južnejších oblastiach je to víno.

2. *Sv. omše ste slúžili v katolíckych kostoloch?*

Vo Vologde stál gotický katolícky kostol, ktorý nám však úrady nechceli vrátiť, hoci podľa zákona mali túto povinnosť. Atraktívne prostredie kostola sa využívalo ako reštaurácia a nočný klub. Sv. omše sme preto slávili v byte. V Jaroslavli, Rybinsku a Vorkute sme sa tiež stretávali v bytoch. Keď ma v Jaroslavli menovali za správcu farnosti, nemal som reálnu farnosť. Po príchode som dostal telefónny zoznam jedenástich katolíkov, s ktorými sme sa dohodli na mieste stretnutia. Iniciatíva vychádzala od veriacich. Chceli kňaza. Najskôr bolo potrebné úradne sa zaregistrovať ako občianske združenie. Dostali sme svoje IČO. Potvrdenie o registrácii sme poslali moskovskému biskupovi T. Kondrusiewiczovi, ktorý mohol následne vydať dekrét o otvorení farnosti a vymenovať jej správcu, ktorého úlohu som vykonával ja. Farnosť fungovala len po legislatívnej stránke. Bola zaregistrovaná v istom sklade, kde som nikdy nebol. V skutočnosti sme si sami museli nájsť miesto, kde sa budeme stretávať. Preto som kúpil byt, v ktorom sme zriadili kaplnku. Až potom som mohol písať inzeráty do jaroslavľských periodík, že v meste je katolícky kňaz. Zopakoval som to niekoľkokrát a postupne sa začali zhromažďovať veriaci.

3. *Vnímali ste v Rusku fenomén prozelytizmu?*

Áno, prozelytizmus sa v Rusku vníma ako problém. Pravoslávni vyčítajú katolíkom, že im obracajú veriacich na katolícku vieru. My sme však v žiadnom prípade nevolali pravoslávnych, ktorí sa cítili byť pravoslávni k nám, katolíkom. Ale ak niekto príde a povie, že chce vstúpiť do Katolíckej cirkvi, hoci by bol protestant, žid, či pravoslávny, ja mu nemôžem povedať nie. Pre mňa je to sväté. Toto ťažko znášajú niektorí pravoslávni kňazi. Avšak, táto skutočnosť by ich mala viesť k zamysleniu sa, prečo je to tak. Dôvodov je viac. Jedným z nich je štýl katechéz. Katolícka cirkev má systém povinných katechéz ako prípravu pred prijatím sviatosti krstu, ktorý trvá aspoň jeden rok. Pravoslávni tento systém nemajú. V Pravoslávnej cirkvi sa za krst platí. Je to bežná vec. Bát'uška, ktorý má na rozdiel od katolíckeho kňaza vlastnú rodinu, si na živobytie zarába sám. Neфинancuje ho štát. Pri vysluhovaní sviatostí venuje veriacim svoj čas. Preto sú jednotlivé úkony finančne ohodnotené. Ak by bolo v niektorom meste veriacich málo, nemohli by mať ani svojho kňaza. Finančne by si ho neudržali. Aby kňaz uživil svoju rodinu, musí mať aj inú prácu. Aj toto je dôvod, prečo je krst záležitosť, po ktorej sa už častokrát bát'uška s veriacimi nestretne.

Prozelytizmus je pojem pravoslávnych, z ktorého pramení pocit krivdy. Ako k

tomu prišlo? V minulosti boli situácie, kedy rodičia - katolíci nemali inú možnosť, len dať pokrstiť deti pravoslávne kňazovi. My sme vďační, že ich pokrstili. Máme teda pre tento čin obviňovať pravoslávnych z prozelytizmu?

4. Mali ste s pravoslávny kňazmi aj negatívne skúsenosti?

Nedá sa zovšeobecňovať. Vždy je to o ľuďoch. Na miestnej úrovni sme väčšinu času mali veľmi dobré vzťahy a dobre sme spolu vychádzali. Výrazne negatívny vzťah bol len s báťuškom v Jaroslavli. Bol intrigán a neférový človek. Kde vietor, tam plášť. Ako bývalý vojak, eškebák, zneužíval informácie a organizoval rôzne štrajky proti Katolíckej cirkvi. V mojej prítomnosti sa však tváril ako najlepší kamarát.

V Jaroslavli sa raz organizovala manifestácia proti budovaniu kostola Katolíckou cirkvou. Na protestnú akciu pozvali päť štátnych aj súkromných televíznych kanálov. Námestie zaplnilo okolo sedemdesiat ľudí. Mnohí kričali, aby katolíci z mesta odišli. V hlavných správach ukázali zábery, akoby sa zišlo niekoľko tisíc ľudí. Komentáre hovorili o tom, že v meste nemajú radi katolíkov a prajú si, aby odtiaľ odišli. Pritom ja som tu mal dobré vzťahy. Môj pocit, ktorý hraničí s istotou je, že takúto akciu zorganizovala štátna bezpečnosť. Obyčajný človek by to nedokázal. V iných mestách boli veľmi dobré vzťahy s pravoslávny kňazmi. Keď katolícky kňaz v Perme oslavoval svoje 25. výročie kňazstva, pozvanie na slávnosť prijal aj pravoslávny biskup s tromi svojimi kňazmi.

5. Čo si myslíte o otázke ekumenizmu v Rusku?

Ekumenizmus v Rusku najlepšie fungoval medzi katolíckymi, protestantmi a inými vierovyznaniami. S pravoslávny kňazmi minimálne.

6. Aký je Váš najsilnejší zážitok z misií?

Silných zážitkov bolo viac. Porozprávam jeden, ktorý sa mi stal v meste Perm pri Urale, kde som niekedy chodieval zastupovať miestneho kňaza. Jeden pán, ktorý vtedy robil kostolníka, mi vyrozprával svoju cestu k viere. Pracoval ako policajt a bol presvedčený komunista. Jeho matka mala poľské korene a niekedy pri rozhovore mu spomenula, že aj on je pokrstený katolíkom. Viac sa o tom nerozprávali. Po matkinej smrti našiel tento muž náhodou vo svojom dome otvor v podlahe. Bola tam ukrytá Biblia. Aby ho nevyhodili z práce, musel knihu skrývať. Zo zvedavosti ju potajme začal čítať. Kniha ho natoľko oslovila, že pocítil silnú túžbu stať sa praktizujúcim katolíkom. Ľutoval svoje doterajšie previnenia a chcel ísť na sv. spoveď, chcel sa stretnúť s kňazom. V Perme však kňaz nebol. Ako policajt mal prístup do archívov.

Na mieste bývalého cintorína našiel hrob kňaza. Potom išiel hľadať náhrobný kameň. Trvalo mu niekoľko dní, kým náhrobok našiel, lebo buldozér všetko zrovnal so zemou. Prišiel tam v r. 1983. Ďalej hovorí: „Položil som ruku na tento kameň a vykonal som si prvú sv. spoveď. Kľáčal som a prosil som Boha o odpustenie, lebo som vedel, že tu leží kňaz. To bolo moje obrátenie. Hneď po revolúcii som sa snažil zaregistrovať tu farnosť.“ Dnes je v Perme nádherná farnosť s asi dvestopäťdesiatimi farníkmi. Pôsobia tu aj rehoľné sestry.

10.1.2 Robert Balek SVD

Napriek tomu, že páter Balek pôsobí v Moskve, rozprávali sme sa s ním v januári 2012 v Liptovskom Mikuláši, keď si prišiel na Slovensko predĺžiť víza. Keďže sme nemali žiadne informácie o moskovských katolíckych farnostiach, poprosili sme pátra o úvodné vysvetlenie. Ďalej nás zaujímala najmä jeho činnosť vo farnosti sv. Oľgy.

1. Opíšte nám katolícke farnosti, ktoré fungujú v Moskve. V ktorej z nich pôsobíte Vy?

V Moskve a blízkom okolí žije viac, než 15 miliónov ľudí, ktorí sú rozdelení do troch farností. Severovýchodnú časť mesta spravuje farnosť sv. Ľudovíta. Juhovýchodná časť patrí farnosti sv. Oľgy, kde pôsobím ja. Severozápad a juhozápad mesta patrí pod správu farnosti Nepoškvrneného počatia Panny Márie. Na jednu farnosť teoreticky pripadá päť miliónov ľudí. Avšak mnohí z nich sú neveriaci alebo sa hlásia k pravoslávnenému náboženstvu. Rýchlo sa tu šíri aj protestantizmus. V Rusku môže človek za krátky čas získať status protestantského pastora. Kostol sv. Ľudovíta, ktorý bol postavený v 1. polovici 19. storočia v klasicistickom architektonickom štýle, sa nachádza v časti Malá Lubianka. Ako jediný katolícky chrám bol otvorený počas tvrdého komunizmu. Toto privilegium si uplatnili francúzski diplomati, ktorí sem chodievali na sv. omše. Komunisti ich museli rešpektovať. Kostol mali napriek tomu pod neustálym drobnohľadom, lebo neďaleko sídlil štáb ČEKY. Chrám sv. Ľudovíta zastrešuje aj farnosť sv. Petra a Pavla, ktorá funguje len fiktívne, keďže katolícky Kostol sv. apoštolov Petra a Pavla úrady stále nevrátili do rúk Cirkvi. Dnes kostol symbolizuje ruský katolicizmus, toleranciu a náboženskú slobodu.

Dnešný Katedrálly chrám nepoškvrneného počatia Panny Márie prinavracali katolíckej cirkvi po jednotlivých poschodiach. Na najvyššom poschodí bola kaplnka. Po návratení všetkých poschodí sa tieto prebúrali a kostol sa vrátil do pôvodného stavu. Dnes tu sídli biskup so svojou kúriou. Chrám, ktorý spravujú saleziáni, má

obrovskú historickú hodnotu. Prichádzajú sem školské exkurzie, zo zvedavosti ho navštevujú aj pravoslávni a neveriaci. V chráme prebieha nepretržité spovedanie, prípravy na prijatie sviatostí, ako aj rôzne stretnutia a spoločenstvá pre mladých a starších. V nedeľu sa v katedrálnom chráme slúži jedenásť sv. omší, na ktoré prichádza okolo tritisíc ľudí.

Treťou živou farnosťou je farnosť sv. Oľgy v moskovskej juhozápadnej časti Lublino. Kostol sv. Oľgy vybudovali z bývalého kultúrneho domu, ktorý počas vlády Stalina postavili nemeckí vojaci. V 90. rokoch v ňom fungoval nočný klub. Budovu zatvorili kvôli vraždám, ktoré sa tu odohrali. Majiteľ skrachoval. Moskovské úrady ponúkli verbistom práve túto stavbu. Keby sme nevyužili šancu, doteraz by boli v Moskve len dva katolícke chrámy. Verbisti kúpili budovu v r. 2003. Obnova trvala asi sedem rokov. Okrem iného bolo potrebné vybieliť začiernené steny s diabolskými grafitmi. Po mnohých peripetiách sme 15. januára 2010, na sviatok zakladateľa našej rehole sv. Arnolda Janssena, dostali list s dekrétom, ktorý potvrdzoval, že pozemok patrí verbistom.

2. Koľko veriacich má farnosť sv. Oľgy?

Presný počet sa nedá určiť. Ľudia prichádzajú, odchádzajú a potom sa opäť vracajú. Ich viera nemá korene ani tradíciu. Nemali odkiaľ čerpať hĺbku, silu a stabilitu viery pretože ich rodičia častokrát nevedeli nič o Bohu. Naši veriaci stále nerozumejú mnohým veciam. Napríklad prečo je potrebné chodiť do kostola každú nedeľu, prečo sa v tento deň nemá pracovať. Nedeľa je v Rusku jediný deň, kedy môžu ľudia doma niečo urobiť, keďže šesť dní pracujú. Do kostola stabilne prichádza 10 až 15 veriacich. Mnoho ľudí chodí na omše najmä počas veľkých sviatkov. Na Vianoce bol náš kostol preplnený. Prišlo 150 ľudí. V nedeľu slúžime dve sv. omše o 11.30 a o 18.00. Na obedňajšiu sv. omšu prichádza asi 30 veriacich. Moskva je veľké mesto, preto ľudia niekedy cestujú dve až tri hodiny, kým sa dostanú do chrámu. Bolo by ťažké požadovať, aby prišli na sv. omšu napríklad o 8.00. Najmä ak sú to rodiny s deťmi. Na večernú sv. omšu prichádza okolo 20 veriacich.

3. Aké stretnutia pripravujete pre farníkov a ostatných ľudí?

V nedeľu o 10.30 bývajú stretnutia pre tých, ktorí sa pripravujú prijať krst. Poobede sa stretávame s mladými. Tieto stretnutia začali v r. 2011. Spočiatku na ne chodilo 6-7 ľudí. Počet je však veľmi nestabilný. Mladí niekedy prídu, inokedy nie. Ale dôvod prečo neprišli, nepoznáme. Dvaja, či traja z nich sú hlboko zakorenení vo

viere. Ostatní ešte lavírujú. Stabilitu stretnutí narúšali aj moje pravidelné odchody na Slovensko, keďže doteraz som si každé tri mesiace musel obnovovať víza. Po nedeľnej večernej sv. omši organizujeme tzv. „чаепитие“, teda posedenie pri čaji, ktoré sa v Rusku vníma ako spoločenská udalosť. Je to veľmi príjemný čas, kedy sa dobre buduje spoločenstvo. Rozprávame sa s ľuďmi o ich problémoch v každodennom živote, alebo prichádzajú misionári a rozprávajú o sebe, predstavujú miesta, kde doteraz pôsobili a ukazujú fotografie. V piatok večer bývajú stretnutia na prehĺbenie viery, na ktorých sa môže zúčastniť ktokoľvek, kto je už pokrstený. Stretnutia sú zamerané na vzdelávanie sa v oblasti právd viery. Ľudia sa často pýtajú a my odpovedáme na ich otázky. Predmanželské prípravy organizujeme v sobotu. V tento deň sa stretávajú aj neokatechumeni, ktorí majú vlastné biblické stretnutia a eucharistiu o 18.30. Po sv. omši organizujú agapé. V katechetických miestnostiach bývajú stretnutia anonymných alkoholikov a narkomanov. Títo ľudia prechádzajú cez program dvanástich krokov, ktorý je založený na prinavrátení človeka k Bohu. Mnohí z nich mali doteraz milný obraz o Bohu a preto v neho neverili. Ale teraz, keď už viac chápú, aký Boh je, chcú tento obraz podať aj svojim deťom, aby oni nemuseli prechádzať tým, čo ich rodičia. Prechádzať cez nedostatok lásky, sily, pokoja a radosti, ktorú môže dať len Boh. Keď takto rozpráva bývalý neveriaci človek, ktorý padol do závislosti a teraz sa z nej dostáva, má to pre mňa veľkú silu a hodnotu. V Rusku je veľa rodín, kde „nefungujú“ otcovia a začínajú „nefungovať“ aj matky. Buď odchádzajú od svojich rodín, alebo sa k deťom správajú veľmi surovo. Veľa detí museli rodičom odňať, lebo rodičia sa o nich nestarali, pretože pili alebo drogovali. Deti sa potom začínajú strácať v depresiách alebo závislostiach.

4. Máte nejaké vízie do budúcnosti?

Áno. V budúcnosti by som chcel organizovať modlitbové chvály a modlitby za uzdravenie a oslobodenie. V Moskve je veľmi rozšírená biela, čierna mágia a čarodejníctvo. Žije tu mnoho poviazaných ľudí, pretože často navštevujú čarodejníkov, ktorých nazývajú „колдун“. Čierna mágia sa praktizuje vo veľkom, takmer ako zamestanie. Robia veľa zla. Ľudia neveria, že Boh je dostatočne silný, aby urobil zázrak, pomohol im a zmenil ich situáciu. Preto sa utiekajú k rôznym čarodejníkom. Takto sa zamotávajú do mágie, a to má za následok dlhodobé fyzické, psychické a duchovné problémy, ktoré môžu vyústiť až do straty viery a pomerne často aj k samovraždám. Raz sa ma jeden muž opýtal: „Mám priateľku, ktorá sa ku mne nasťahovala, lebo nemala kde bývať. Do môjho bytu priniesla rôzne okultné

predmety, čierne sviečky a praktizuje tu čiernu mágiu. Veľmi ma vťahuje do svojich vecí. Nechce odo mňa odísť. Čo mám robiť?“ Poradil som mu, aby sa okultných predmetov zbavil. Táto žena má však na neho silný vplyv, a on sa už niekoľko mesiacov ničí. Alebo iný príklad. Istá žena sa stretávala s mužom, do ktorého sa postupne zaľúbila. Až neskôr sa dozvedela, že je „колдун“. Nevidela v tom veľkú prekážku, veď ľudia sú rôzni. Problémy prišli, keď začal praktizovať mágiu na nej. Spôsobil, že znenávidela vlastného manžela, hoci ho predtým veľmi milovala a vydedila ho. Zbavila ho dokonca aj tej časti bytu, ktorá mu právom patrila a muž sa ocitol na ulici. Našťastie mal rodičov, u ktorých mohol bývať. Nasledujúcich pätnásť rokov sa žene vôbec nedarilo, sprevádzalo ju samé zlo a choroby. Krivda, ktorú urobila svojmu manželovi, sa jej vracala na vlastnej dcére. Až po mnohých rokoch pochopila, že všetko si zapríčinila sama svojím konaním. Jej manželovi sa naopak darilo a získal dva byty. Podobných ľudí, ktorí sú oklamaní čarodejníkmi, je veľmi veľa.

5. Myslíte si, že Rusi túžia po Bohu?

Určite. Mnohí ľudia si myslia, že svoju túžbu naplnia napr. kúpou jedla a vecí európskej a americkej kvality, ale neuspokojuje ich to. Vplyv kapitalizmu je veľmi silný. Ľudia neveria ruskej ani čínskej kvalite. Zamerali sa na systém kariéry, peňazí, moci a slávy. Napodobňujú americký štýl, lebo je to trblietavé. Obrovský rozdiel medzi multimilionármi a ľuďmi, ktorí žijú na pokraji chudoby a bezdomovectva, je zreteľný. A tu je tiež priestor pre misionárov. Aby ľudia neupadli do závislostí, treba ich upozorňovať na Boha. Naplnenie príde, až keď sa stretnú so živým Bohom, nielen s rituálnym obradníctvom. Ľudia v Rusku často hovoria, že oni majú čistú vieru, ktorá sa už v Európe a Amerike pomaly stráca. Ich duša ale stále túži po Bohu.

Obr. 4: Robert Balek SVD, ktorý pôsobí vo farnosti sv. Oľgy v Moskve

11. Záver

Perestrojka a následný rozpad Sovietskeho Zväzu priniesli so sebou veľké zmeny v spoločensko-politickej situácii Ruska, ktoré výrazne ovplyvnili postavenie Rímskokatolíckej cirkvi v krajine ovládanej sedemdesiat rokov trvajúcou silnou ateizáciou. V r. 1989 došlo k obnoveniu diplomatických vzťahov medzi Sovietskym zväzom a Vatikánom. Postupne sa obnovovali aj hierarchické štruktúry a činnosť reholí, ktoré mali v Rusku svoje historické postavenie ešte v časoch pred začiatkom ateizácie. Udomácnovali sa tu aj nové mužské a ženské rehoľné rády. Uvoľnenejšia náboženská situácia v novovzniknutej Ruskej federácii vytvárala priaznivé podmienky pre príchod a pôsobenie slovenských misionárov. Od 90-tych rokov 20. storočia rozvinulo svoju misijnú činnosť niekoľko mužských a ženských rehoľných spoločností zo Slovenska prakticky na celom území Ruskej federácie, v európskej a ázijskej časti Ruska, na Kaukaze aj Ďalekom východe.

Joseph Schmidlin, zakladateľ katolíckej misiológie uvádza, že pojem „misia“ môžeme chápať v užšom aj širšom zmysle. Misia v užšom zmysle, nazývaná tiež „misie“, sú misie medzi nekresťanmi, ľuďmi, ktorí nemajú kresťanskú vieru. Napriek tomu, že Schmidlin zdôrazňoval náboženskú povahu misie, ako ohlasovanie Božieho kráľovstva, nevylučoval z jej konceptu ani kultúrny, intelektuálny, morálny, sociálny a charitatívny aspekt. Schmidlin ďalej rozlišuje rôzne štádiá misijnej práce: ohlasovanie evanjelia a kresťanskej viery medzi pohanmi; vnútorné i vonkajšie obrátenie, prijatie krstu a včlenenie sa do Cirkvi; organizovanie Cirkvi od začiatočných jednoduchých spoločenstiev k ustanoveniu úplnej hierarchie. Pápež Ján Pavol II. vo svojej encyklike *Redemptoris missio* hovorí o rozdielnej činnosti v rámci „jedného poslania Cirkvi“ podľa okolností, v ktorých sa toto poslanie uskutočňuje. Preto rozlišujeme tri situácie. *Vlastné misie „ad gentes“* sú charakteristické pre národy a spoločenstvá, kde Kristus a evanjelium ešte nie sú známe, alebo v ktorých ešte chýbajú zrelé kresťanské spoločenstvá. *Pastoračná činnosť* prebieha v kresťanských spoločenstvách s primeranými cirkevnými štruktúrami, ktoré majú živú vieru, svedčia o evanjeliu a cítia zodpovednosť za misijné poslanie Cirkvi. *Nová evanjelizácia* sa uskutočňuje v kresťanských krajinách, v ktorých sa skupiny pokrstených vzdialili od Krista a jeho evanjelia natoľko, že stratili zmysel viery a necítia sa už byť členmi Cirkvi.

Na základe uvedeného rozdelenia môžeme konštatovať, že slovenskí misionári po

rozpade ZSSR vykonávali v Rusku misie „ad gentes“. Napríklad J. Kyseľ SDB spomína, že spolu s ďalšími saleziánmi hlásali evanjelium pôvodným národom Sibíri – Jakutom a Evenkom. Mnohí misionári, ktorých uvádzame v našej práci, pôsobili v oblastiach, kde ešte neboli sformované zrelé kresťanské spoločenstvá. Misionárska činnosť nie je jednoduchá, vyžaduje si trpezlivosť a čas. Najskôr je potrebné priblížiť sa tým, ku ktorým misionári prichádzajú na ľudskej úrovni, prostredníctvom rôznych foriem pomoci. Je dôležité získať si dôveru ľudí. V istom zmysle sa misionár musí stať „jedným z nich“, aby v dôsledku kultúrnych odlišností, iných zvykov a tradícií správne chápal myslenie a konanie týchto ľudí. Až potom môže začať ohlasovať radostnú zvesť evanjelia. Rozdiely medzi Slovákmi a Rusmi z kultúrneho a behaviorálneho hľadiska neboli natoľko markantné v porovnaní s rozdielmi pôvodných národov Sibíri, alebo rozmanitými neslovanskými národmi a etnikami na území Kaukazu.

Začiatky misionárskej práce v Ruskej federácii neboli jednoduché. Častou prekážkou bola skutočnosť, že úrady nechceli katolíkom vrátiť kostoly zhabané počas komunizmu, alebo ich prinavracali veľmi pomaly za cenu veľkého vynaloženého úsilia misionárov a miestnych veriacich. Z tohto dôvodu sa sv. omše slúžili v kaplnkách vytvorených v domoch veriacich, alebo miestnostiach kúpených, či prenajatých na tento účel, a tiež v bytoch misionárov. Z rozprávania všetkých misionárov je zrejmé, že napriek rôznym vierovyznaniam, ktoré existujú na území RF, žijú v Rusku ľudia, ktorí chcú slobodne vyznávať rímskokatolícku vieru, hoci v minulom storočí im to sedemdesiat rokov nebolo dovoľované. Emil Šafár SDB, ktorý od r. 2006 pôsobí v Aldane na Sibíri, povedal, že Rusi sú najväčšou obeťou komunistického režimu. Nakoniec si však vytrpeli najviac. Poznačilo ich to, ale srdcia majú dobré. A neprestali veriť, že „tam hore“ niečo je. Dôvody, ktoré ich vedú k vyznávaniu katolíckej viery, sú rôzne. Často ide o ľudí, ktorí majú rímskokatolícke korene, zachovali si svoju vieru aj v čase násilnej ateizácie a odovzdali ju svojim deťom. Mnohí z nich sa s katolíckym kňazom opäť stretli až po niekoľkých desaťročiach, za čo boli nesmierne vďační. Katolícke náboženstvo z rôznych dôvodov oslovuje aj neveriacich, ktorí sa teraz pripravujú na prijatie sviatostí. Misionári sa počas svojho pôsobenia stretli aj s pravoslávnyimi veriacimi, ktorí chceli konvertovať na katolícku vieru. Niektorých k tomuto rozhodnutiu viedol pocit, že Katolícka cirkev ponúka rodinnejšie a priateľskejšie prostredie, než Pravoslávna cirkev. Vzťahy Katolíckej a Pravoslávnej cirkvi v Rusku závisia predovšetkým od ich predstaviteľov.

Niektorí sú otvorení spolupráci s katolíckymi misionármi, iní ich obviňujú z prozelytizmu a správajú sa nepriateľsky. Dôležitou súčasťou misijnej práce je tiež ovládanie ruštiny, nielen kvôli priblíženiu sa obyvateľom v ich rodnom jazyku, ale aj pre vykonávanie úradníckej práce vo farnosti. Jazyková príprava misionárov sa môže odlišovať. Niektorí absolvujú jazykové kurzy na Slovensku, iní navštevujú jazykové školy v Rusku, prípadne majú súkromných učiteľov.

Aby slovenskí misionári uvideli ovocie svojej práce v Rusku, muselo ubehnúť niekoľko rokov. Dnes, dve desaťročia po začiatku misijného pôsobenia rehoľných spoločenstiev na území Ruskej federácie môžeme konštatovať, že ich práca, námaha a vynaložené úsilie má zmysel. Svedčia o tom najmä svedectvá ľudí, ktorí si vďaka činnosti rímskokatolíckych misionárov obnovili vieru a našli zmysel života.

12. Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

Bučko, L.: Na ceste k oslobodeniu. Základy misiológie. Nitra: Spoločnosť Božieho Slova, 2003. 544 s.

Hyža, A., Kubínyi, P.: MISIA – Slovenskí saleziáni vo svete / MISSION – Slovak Salesians around the world. Bratislava: Vydavateľstvo Don Bosco, 2010. 248 s.

Šimulčík, J.: Zápas o nádej. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2000. 212 s.

Internetové zdroje:

Bratislava (online). [20. 11. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.premonstratky.sk/komunity/bratislava>>.

Dejiny Slovenskej provincie (online). [20. 11. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.premonstratky.sk/historiaprovincie>>.

História (online). [15. 2. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.ssps.sk/dev/index.php?session=0&action=readtp&id=1171550714>>.

Charizma (online). [15. 2. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.sspsap.sk/index.php/component/content/article/25-kto-sme/27-nasa-charizma>>.

JÁCHYM, R. Spisy sv. Františka II. - řehole sv. Františka (online). [15. 10. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.frantiskanstvi.cz/spisII.htm>>.

Kláštory františkánov (online). [15. 10. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.frantiskani.sk/klastory.php>>.

Kongregácia Dcér Našej Milej Matky Najsvätejšieho Srdca Ježišovho (online). [3. 3. 2012]. Dostupné na internete: <<http://www.misionari.sk/index.php/sestry-fdnc>>.

Krajiny (online). [15. 12. 2011]. Dostupné na internete: <<http://misie.saleziani.sk/misie/misijne-dobrovolnictvo/krajiny>>.

Misia Volgograd (online). [20. 11. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.premonstratky.sk/misia-volgograd>>.

Misijná Kongregácia Služobník Ducha Svätého- SSpS (online). [15. 2. 2011]. Dostupné na internete: <<http://zlatemoravce.fara.sk/view.php?cislocclanku=2007050004>>.

Misijné dobrovoľníctvo SDB v Rusku I. (online). [15. 12. 2011]. Dostupné na internete: <http://misie.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=

100:misijne-dobrovonictvo-sdb-v-rusku-i&catid=57:rusko&Itemid=96>.

Misionár v Rusku: Učím tancovať ľudí, ktorí krívdajú na obe nohy. (online). [22. 11. 2011]. Dostupné na internete: <<http://tv.sme.sk/v/10246/misionar-v-rusku-ucim-tancovat-ludi-ktori-krivaju-na-obe-nohy.html>>.

MSC Mission to Southern Russia: the Caucasus (online). [3. 3. 2012]. Dostupné na internete: <<http://www.mscreland.com/overseas-missions/russia/>>.

Náboženstvo bude povinným predmetom na všetkých ruských školách (online). [20. 11. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.tkkbs.sk/view.php?cislocclanku=20120215013>>.

Naša história. (online). [15. 12. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.svd.sk/index.php/nasa-historia.html>>.

Naše poslanie. (online). [15. 12. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.svd.sk/index.php/nase-poslanie.html>>.

Naši misionári vo svete. (online). [13. 12. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.svd.sk/index.php/nasi-misionari/nasi-misionari-vo-svete.html>>.

O Chrame (online). [4. 2. 2012]. Dostupné na internete: <http://catedra.ru/index.php?page=catedra.>>

POTERALA, T. Pozdrav z Ruska (online). [3. 3. 2012]. Dostupné na internete: <<http://www.old.misionari.sk/msc/poteralarus.htm>>.

P. Jozef Roman SVD o Rusku (online). [4. 2. 2012]. Dostupné na internete: <http://misie.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=36:roman&catid=41:s-misionarmi&Itemid=99>.

Premonštráti (online). [22. 11. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.vrable.sk/premonstrati.phtml?id3=13219#dejiny>>.

Prežiť 20 rokov na Sibíri dáva zmysel (online). [17. 4. 2012]. Dostupné na internete: <<http://www.saleziani.sk/prezit-20-rokov-na-sibiri-dava-zmysel.html>>.

Provincia Najsvätejšieho Spasiteľa Rehole Menších bratov- Františkánov na Slovensku (online). [15. 10. 2011]. Dostupné na internete: <http://www.frantiskani.sk/historia_provincia.php>.

Provinciál (online). [22. 11. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.saleziani.sk/provincial.html>>.

Rimsko-katolíckeskaja Cerkov v Rossijskoj Federacii (online). [15. 10. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.religio.ru/dosje/16/129.html>>.

Rusko - Sibír (online). [15. 2. 2011]. Dostupné na internete:

<<http://www.ssps.sk/dev/podclanky/9.html>>.

Saleziáni dona Bosca (online). [2. 3. 2012]. Dostupné na internete: <<http://www.ponoviciat.saleziani.sk/index.php/o-nas/saleziani>>.

Slovenská provincia (online). [15. 2. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.ssps.sk/dev/index.php?session=0&action=readtp&id=1171551344>>.

VRZGULOVÁ, M. Oral history (online). [13. 10. 2011]. Dostupné na internete: <http://www.multikulti.sk/studie/oral_history.html>.

V sibírskom meste Jakutsk posvätili prvý kostol, spravujú ho saleziáni. (online). [3. 3. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.saleziani.sk/v-sibirskom-meste-jakutsk-posvatili-prvy-kostol-spravuju-ho-saleziani.html>>.

Vznik Kongregácie (online). [20. 11. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.premonstratky.sk/historiakongregacie/vznik-kongregacie>>.

ZADVORNYJ, V. L., JUDIN, A. V. Istorija katoličeskoj cerkvi v Rossii (online). [11. 1. 2012]. Dostupné na internete: <<http://cathmos.ru/content/ru/section-2009-10-24-21-52-48.html>>.

13. Obrázková príloha

Príloha č. 1: Dokument, ktorý potvrdzuje konvertovanie z Pravoslávnej cirkvi do Rímskokatolíckej cirkvi. Toto tlačivo používal františkán Anton Milan Kračunovský počas svojho misijného pôsobenia v Novosibirsku.

Príloha č. 2: Báseň, ktorú napísal Alexandr Koroľov, jeden z veriacich v Aldane, pri príležitosti dvadsiateho výročia založenia farnosti v Aldane a zároveň dvadsiateho výročia pôsobenia slovenských saleziánov v tomto meste. V básni menovite spomína saleziánskych misionárov, ktorí tam pôsobili (P. Bicák SDB, J. Gánovský SDB, I. Hajzok SDB, P. Hitka SDB, J. Kyseľ SDB, J. D. Pravda SDB, E. Šafár SDB, J. Tóth SDB). Prvý exemplár básne venoval donovi Kyseľovi.